

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ  
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Уговорно регулисање имовинских односа у браку**  
**(мастер рад)**

Ментор:

Проф. др Дејан Јанићијевић

Студент:

Александра Нешић

M028/20-O

Ниш, 2023.

## САДРЖАЈ:

1. УВОД .....	1
2. ПОЈАМ БРАКА У СРПСКОМ ПОРОДИЧНОМ ПРАВУ .....	3
2.1. Услови и форма закључења брака.....	3
3. ЗАКОНСКИ ИМОВИНСКИ РЕЖИМ .....	5
3.1. Режим заједничке имовине супружника .....	5
3.1.1. Имовина стечена радом и коришћењем права интелектуалне својине.....	8
3.1.2. Имовина стечена на основу алеаторних уговора .....	9
3.1.3. Поклони учињени супружницима као пару .....	11
3.1.4. Деоба заједничке имовине супружника.....	12
3.1.5. Одговорност за заједничке обавезе .....	15
3.2. Режим посебне имовине супружника.....	16
4. УГОВОРНИ ИМОВИНСКИ РЕЖИМ .....	19
4.1. Историјат брачног уговора – брачни уговор у римском праву.....	20
4.1.1. Мираз.....	21
4.2. Карактеристике брачног уговора .....	22
4.3. Уговорне стране код брачног уговора .....	23
4.4. Предмет брачног уговора .....	24
4.5. Престанак брачног уговора.....	25
5. ДРУГИ УГОВОРИ КОЈЕ СУПРУЖНИЦИ МОГУ ЗАКЉУЧИВАТИ.....	28
5.1. Уговор о управљању и располагању заједничком имовином.....	28
5.2. Уговор о поклону .....	28
5.3. Уговор о доживотном издржавању и уговор о раду .....	29
6. ПОСЕБНО О БРАЧНОМ УГОВОРУ .....	31
6.1. Споразум о пословима заједничке имовине .....	33
6.2. Закључење брачног уговора .....	34
6.3. Услови за закључење брачног уговора.....	35
7. БРАЧНИ УГОВОР У УПОРЕДНОМ ПРАВУ .....	41
7.1. Брачни уговор у упоредном праву европских земаља .....	41

7.1.1. Немачко право.....	41
7.1.2. Аустријско право.....	43
7.1.3. Француско право.....	43
7.1.4. Грчко право.....	45
7.1.5. Мађарско право.....	45
7.1.6. Британско право.....	46
7.2. Руско право.....	47
7.3. Брачни уговор у исламским заједницама.....	47
7.4. Јеврејски брачни уговор.....	53
<b>8. ЗАКЉУЧАК.....</b>	<b>56</b>
Сажетак.....	57
Summary and keywords.....	58
ЛИТЕРАТУРА.....	59
ОСТАЛА ИСТРАЖИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА.....	61
ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ.....	61
БИОГРАФИЈА.....	62

## 1.УВОД

Институт брачног уговора уведен је у наше позитивно законодавство Породичним законом Републике Србије из 2005. год. Основни разлог јесте да се супружницима омогући да своје имовинскоправне односе уреде другачије него што их уређују диспозитивне одредбе породичног права. Одредбама овог закона је утврђено да супружници, тј. будући супружници могу своје имовинске односе на постојећој или будућој имовини уредити уговором (брачни уговор). Брачни уговор се закључује у облику јавнобележнички потврђене (солемнизоване) исправе. Приликом потврђивања (солемнизације) уговора, јавни бележник је дужан да уговорнике нарочито упозори на то да се њиме искључује режим заједничке имовине, о чему ставља напомену у клаузули о потврђивању. Брачним уговором се може регулисати сва имовина, а онај који регулише статус непокретности уписује се у јавни регистар права на непокретностима.

Уговорне стране споразумно одређују правну судбину имовине, у целини или неког њеног дела, стечене пре, или за време брака. Садржина брачних уговора може бити разнолика и по правилу се односи на прецизирање која имовина је посебна имовина неког супружника на коју овај други супружник нема, нити ће имати икаква права у случају развода. Овај уговор могу склопити и ванбрачни партнери, јер је ванбрачна заједница у српском праву у погледу имовине изједначена са брачном. Штавише, у овим ситуацијама је (ван) брачни уговор још погоднији јер уношењем датума почетка ванбрачне заједнице дефинитивно се уклања свака сумња у то шта је и шта ће бити стечено у заједници.

Основни разлог за закључење брачног уговора је потреба да се један или оба брачна друга правно заштите у случају покретања спора, али у Србији је квантитативно мали број тако закључених уговора, јер се на овај институт не гледа благонаклоно и обично је показатељ неповерења једног супружника према другом или неповерења према изгледима да тај брак потраје. Проблем настаје када се односи између брачних партнера толико поремете да дође до престанка заједничког живота или развода брака што доводи до исцрпљујућих парничних поступака чијим крајњим исходом странке углавном не буду задовољне.

Сходно томе, у овом раду биће анализиран институт брачног уговора у законодавству наше земље кроз појам и његову структуру као и услове и форме који су неопходни за његов настанак. Такође, брачни уговор биће анализиран из перспективе имовинских односа и поделе имовине уз евентуални раскид овог уговора. Упоредо са законодавством наше земље, а у циљу међусобног поређења овог правног института и начина његовог решења биће и више речи о брачном уговору у исламским и јеврејским заједницама као и широм света у појединим земљама.

## 2. ПОЈАМ БРАКА У СРПСКОМ ПОРОДИЧНОМ ПРАВУ

Брак је законом уређена заједница живота мушкарца и жене. Брак може бити склопљен само слободним пристанком будућих брачних другова. Супружници у браку су равноправни.<sup>1</sup> Брак се склапа давањем изјава воље пред матичарем, ради остваривања заједнице живота брачних другова.

Брак се не може склопити у следећим случајевима:<sup>2</sup>

- 1) Брак не може склопити лице које је већ у браку;
- 2) Брак не може склопити лице неспособно за расуђивање;
- 3) Брак не могу склопити крвни сродници у првој линији (деца, унуци), као ни крвни сродници у побочној линији (брат и сестра по оцу или мајци; стриц и синовица, ујак и сестричина, тетка и братанац, тетка и сестрић; деца рођене браће и сестара по оцу или мајци);
- 4) Адоптивни сродници, такође, не могу склопити брак;
- 5) Брак не могу склопити ни тазбински сродници (свекар и снаха, зет и ташта, очух и пасторка, маћеха и пасторак). Суд у изузетним случајевима може дозволити склапање брака између ових тазбинских сродника;
- 6) Старатељство је још једна од сметњи за склапање брака, те брак не би могли склопити старатељ и штићеник;
- 7) Малолетник не може склопити брак. Суд само изузетно може дозволити лицу које је навршило шеснаест година живота, а притом достигло телесну и душевну зрелост потребну за вршење права и дужности у браку (еманципација);
- 8) Брак не може склопити лице чија воља за склапање брака није слободна.

### 2.1. Услови и форма за склапање брака

Услови који су потребни да би брак био пуноважан су сагласност, воља, различитост полова и форма у којој се брак закључује. Непостојећи брак представља позитивно-правну

---

<sup>1</sup> Чл. 3, ст. 1-3 ПЗ („Сл. Гласник РС”, бр.18/2005, 72/2011 – др.закон и 6/2015)

<sup>2</sup> Чл. 17-24 ПЗ („Сл. Гласник РС“, бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015)

категорију, која је напуштена код многих савремених права, па стога оваква подела услова нема никаквих основа.<sup>3</sup>

Услови се могу поделити на две основне групе, тј. на формалне и материјалне услове. Материјални услови се могу поделити на негативне, позитивне и битне, док се формални деле на допунске, односно изузетне, битне и остале формалности, које се везују уз склапање брака.

Према Породичном закону Србије услови су одређени у смислу:

- ☆ Различитости полова,
- ☆ Изјаве воље да се брак склопи,
- ☆ Матичар и његова надлежност,
- ☆ Остварење животне заједнице,
- ☆ Сметње у браку.

Што се тиче формалних услова ту се, пре свега, мисли на надлежност матичара и поступак у коме се брак склапа.<sup>4</sup> Постоји више система којима се уређује форма склапања брака. Један систем је обавезни грађански брак, којим се не искључује опција да се склопи и верски брак. У већини земаља се грађански брак сматра обавезним, попут Немачке, Француске, Холандије, Русије, Белгије, Швајцарске, Србије и сл.<sup>5</sup> Други систем се односи на дуализам, што значи да грађанска и верска форма брака имају исти значај, па будући супружници бирају неку од ових форми. Велики број земаља је прихватио дуализам (Грчка, САД, Аустралија).<sup>6</sup> Изјава за склапање брака мора бити дата озбиљно. Супружници у исто време морају дати изјаву за склапање брака пред матичарем, које се морају поклапати. Брак се закључује у свечаној форми, у просторији која је посебно одређена за то, а застава Републике Србије мора да буде истакнута у њој.<sup>7</sup>

---

<sup>3</sup> Цвејић-Јанчић, О., Брак-стање у прошлости и изазови будућности, *Правни живот*, бр.10/2006.стр.12.

<sup>4</sup> Поњавић З. (2007). Породично право, Крагујевац, Правни факултет, стр.62.

<sup>5</sup> Цвејић-Јанчић, Брак-стање у прошлости и изазови будућности. *Правни живот*, бр.10/2006, стр.14

<sup>6</sup> Јовић, О. Брак или ванбрачна заједница – Право избора

<sup>7</sup> Boele-Woelki, K., Braat, V., Curry-Summer, I.(Eds.), 2003. *European Family, Law in Action*.

### 3.ЗАКОНСКИ ИМОВИНСКИ РЕЖИМ

Имовина је скуп права и обавеза која припадају једном лицу и која се могу изразити у новцу<sup>8</sup>. Предмет имовине су: стварна права, интелектуална имовинска права (ауторска права и права индустријске својине) и облигациона права (изузев оних која се не могу новчано изразити).<sup>9</sup> У патријархалном брачном праву жена је удајом долазила под мужевљевоу власт (манус).<sup>10</sup> Имовински допринос жене породичној имовини се огледао у давању мираза (дос).<sup>11</sup> Нешто касније је уведена обавеза враћања мираза, уколико дође до престанка брака. У Српском грађанском законнику имовински односи супружника остају готово непромењени.

Имовински односи супружника су уређени законом, а могу бити уређени и уговором (закључивањем брачног уговора између супружника).

Законски имовински режим примењује се када супружници нису определили за уговорни имовински режим, односно када се нису определили за закључење брачног уговора.<sup>12</sup> Законски имовински режим познаје две врсте имовине: заједничку и посебну.<sup>13</sup> Обавезни законски режим је у нашем праву успостављен Основним законом о браку 1946. године. Доношењем новог закона супружници су слободни да своје односе уреде по свом нахођењу, а свакако ће режим заједничке имовине важити за њих ако нису на другачији начин уредили своје имовинске односе.<sup>14</sup>

#### 3.1.Режим заједничке имовине супружника

Заједничка имовина супружника у браку представља једну правну целину и дефинише се као скуп стварних права на неодређеним деловима покретних и непокретних ствари и

---

<sup>8</sup> Р.Ковачевић-Куштримовић, М.Лазивић, Грађанско и стварно право, 2004, Ниш

<sup>9</sup> Сл.гласник РС, број 36/2011, 99/2011, 83/2014

<sup>10</sup> Марко Младеновић, Слободан Панов, Породично право, Београд 2003, стр.162, *Правни живот*, 10/2006, стр.259.

<sup>11</sup> Обрад Станојевић, Римско право, Београд, 2003, стр.188

<sup>12</sup> М.Драшкић, Породично право и права детета, Београд, 2005, стр.395

<sup>13</sup> З. Поњавић, *op.cit.*, стр. 354

<sup>14</sup> Б. Пајтић, *op.cit.*, стр.80



облигационих права чији износ није унапред одређен.<sup>15</sup> Заједничка имовина супружника уређена је Породичним законом. Супружници имају могућност да режим заједничке имовине уреде другачије, закључивањем брачног уговора. Заједничка имовина супружника је она имовина коју су супружници стекли радом у току трајања заједнице живота у браку.<sup>16</sup> Из законски одређеног појма заједничке имовине намећу се два услова потребна за њен настанак, а то су:<sup>17</sup>

1. Рад

2. Постојање заједнице живота

1. Заједничка имовина се стиче радом. Под радом законодавац не подразумева само ону врсту рада и привређивања који за непосредну последицу има приходе, већ и онај рад који посредно доприноси одржавању или увећању имовине, као што је рад у домаћинству или подизање деце.<sup>18</sup> Рад којим се ствара заједничка имовина може бити појединачан и заједнички. Појединачни рад постоји када само један супружник обавља индивидуалну активност у оквиру приватног или другог предузећа у циљу стицања имовине. Заједнички рад постоји када оба супружника заједно обављају исте или међусобно повезане делатности.<sup>19</sup>

2. Постојање заједнице живота брачних другова представља елементарни услов за настанак заједничке имовине. Заједница живота се претпоставља. Терет доказивања је на супружнику који се позива на непостојање заједнице живота.<sup>20</sup>

Поред имовине стечене радом, у заједничку имовину улазе и:

- 1) Приходи од заједничке имовине (закупнина, камата);
- 2) Ствари набављене употребом средстава која представљају заједничку имовину;

---

<sup>15</sup> Параграф 508. Српског грађанског законика из 1844. Године, преузето са: Грађански законик краљевине Србије (1844 год.) са каснијим изменама

<sup>16</sup> Чл. 171 Породични закон РС, (бр. 18/2005, 72/2011 – др.закон и 6/2015)

<sup>17</sup> Породични закон, Службени гласник Републике Србије бр.18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015

<sup>18</sup> Г.Ковачек – Станић, Породично право, Нови Сад, 2005, стр. 114-118

<sup>19</sup> З. Поњавић, *op.cit.*, стр.355

<sup>20</sup> *Ibid*, стр.355

- 3) Накнаде добијене за рад супружника, а које нису зарада (отпремнина);
- 4) Имовина стечена коришћењем права интелектуалне својине (ауторска, проналазачка права);
- 5) Имовина стечена играма на срећу;
- 6) Имовина стечена по основу уговора о доживотном издржавању.

У заједничку имовину супружника улазе само она права и обавезе, која су стечена током трајања заједнице живота. Оно што је стечено после трајног прекида брачне заједнице у смислу заједнице живота, без обзира што брак још увек није разведен, не улази у заједничку имовину супружника. За заједничку имовину карактеристично је да удели заједничара нису опредељени (као код сувласништва), те да супружници не могу располагати својим уделима пословима *inter vivos*.<sup>21</sup> Удели супружника у заједничкој имовини су неодређени. Права супружника на непокретностима, која потпадају под режим заједничке имовине, уписују се у јавни регистар на име оба супружника са неодређеним деловима. Уколико се упишу њихови опредељени делови, сматраће се да је на овај начин извршена деоба заједничке имовине. Такође, ако је као власник непокретности уписан само један супружник сматраће се да је упис извршен на име оба супружника. Заједничком имовином супружници управљају и располажу заједнички и споразумно. Супружници се могу споразумети да управљање заједничком имовином врши само један од њих. Споразум се може односити на један део или на целокупну заједничку имовину.<sup>22</sup> Уколико се овај уговор односи и на располагање непокретностима, мора бити у писаном облику и мора бити уписан у јавни регистар права на непокретностима. Код располагања покретном имовином постоји претпоставка да супружник то ради уз сагласност оног другог. Код располагања непокретном имовином неопходна је сагласност другог супружника, јер ће у супротном уговор о располагању бити ништаван.

---

<sup>21</sup> Сворцан, С. (2006). Имовински односи супружника према Породичном закону Републике Србије.

Научна конференција „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу, стр.17

<sup>22</sup> С.Панов, Породично право, Београд, 2010, стр.345

### **3.1.1. Имовина стечена радом и коришћењем права интелектуалне својине**

Имовина коју су супружници стекли радом и коришћењем права интелектуалне својине у току заједнице живота у браку представља њихову заједничку имовину. Рад у смислу Породичног закона обухвата не само активност која доноси непосредну финансијску корист супружницима у смислу плате или накнаде за коришћење ауторског дела, већ и друге активности од значаја за брачну заједницу (нпр. старање о деци, о домаћинству).<sup>23</sup> У заједничку имовину улази зарада, али и накнада зараде и друга примања која послодавац исплаћује запосленом у вези са радом: накнада запосленом током плаћеног одсуства, накнаде зараде за време привремене спречености за рад (боловања, породилског одсуства), отпремнина због одласка у пензију, накнада штете због повреде на раду или професионалног обољења, друга примања као што је јубиларна награда (нпр. Златник додељен за двадесет година рада код једног послодавца).

У заједничку имовину улази и отпремнина која се запосленом исплаћује због престанка потребе за његовим радом, пре отказа уговора о раду, а на основу програма решавања вишка запослених.<sup>24</sup> Примања на основу права из пензијског и инвалидског осигурања: старосна пензија, инвалидска пензија, право на новчану накнаду за телесно оштећење, такође, улазе у заједничку имовину. Ова права су у тесној вези са радом супружника, који му је у прошлости омогућио плаћање доприноса за пензијско и инвалидско осигурање. Вредност пензије улази у заједничку имовину, чак и ако је до закључења брака дошло након што је супружник отишао у старосну или инвалидску пензију.

Ситуација је нешто другачија када се ради о пензијама, које су резултат добровољног пензијског и инвалидског осигурања, којим осигураник за себе и чланове своје породице обезбеђује већи обим права. Пензија која се исплаћује по престанку брака осигуранику може бити предмет успешног захтева за деобом од стране бившег супружника, осим уколико осигураник не докаже да је средства за добровољно пензијско осигурање уплаћивао из своје посебне имовине.<sup>25</sup> Новчана накнада за случај незапослености, такође,

---

<sup>23</sup> Породични закон, Службени гласник Републике Србије, бр.18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015

<sup>24</sup> Цвејић Јанчић, О. (2001). Породично право, књига I – Брачно право. Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду, стр.91

<sup>25</sup> Панов С. (2010). Породично право, Ниш: Правни факултет, стр.234

улази у заједничку имовину. Незапослени стиче право на ову накнаду ако је претходно био осигуран дванаест месеци непрекидно или у прекидима последњих осамнаест месеци.<sup>26</sup> Ова накнада је посредно резултат рада супружника. Улази у заједничку имовину, поготово, ако је други супружник у радном односу.

Награде које су резултат научно-истраживачког, књижевног или уметничког рада (нпр. Награда за најбољи роман, глумачко остварење године), такође, улазе у заједничку имовину. У заједничку имовину улазе и вредности које су супружници стекли коришћењем права интелектуалне својине. Супружник, аутор дела је носилац ауторског права, које као такво улази у његову посебну имовину. Међутим, накнада коју аутор добије за искоришћавање дела од стране другог лица потпада под режим заједничке имовине.<sup>27</sup> Исто правило важи и у погледу накнаде коју интерпретатор (нпр. музичар, диригент, певач, глумац) добије за његову интерпретацију ауторског дела.<sup>28</sup> Исплаћена или доспела накнада за коришћење права интелектуалне својине, улази у заједничку имовину супружника, чак и ако је ауторско право настало пре брака.

### ***3.1.2. Имовина стечена на основу алеаторних уговора***

Имовина стечена игром на срећу у току заједнице живота супружника представља њихову заједничку имовину, осим ако срећни добитник не докаже да је у игру улагао средства из посебне имовине.<sup>29</sup> Новац (ствари, услуге или права) добијен на различитим облицима лутрије, лоту, бингу, клађењем на резултате спортских такмичења или наградној игри улази у заједничку имовину супружника. Тренутак стицања везује се за објективну чињеницу постојања заједнице живота супружника у време када је неизвесна околност наступила (нпр. У тренутку извлачења добитника). Није од значаја да ли је заједница живота постојала у време када је добитник заиста исплаћен, односно када је добитник преузео робну награду.

---

<sup>26</sup> Чл.108. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености. Сл.гласник РС , бр.71/2003 и 83/2004 – др. закон

<sup>27</sup> Чл.9, ст.3 и чл.19, ст.2. Закона о ауторском и сродним правима.(„Сл.лист СЦГ“, бр.61/2004)

<sup>28</sup> Ковачек-Станић, Г. (2009). Породично право – партнерско, дечје и старатељско право. Нови Сад: Правни факултет, стр.134

<sup>29</sup> Чл. 172 ПЗ, *Правни живот* 10/2006, стр.267

Чини се да код стицања које за свој основ има неке игре на срећу постоји реална опасност да супружник („срећни добитник“) никада не обавести другог супружника о добитку.<sup>30</sup> „Државна лутрија Србије може објавити идентитет добитника само уз његову писмену сагласност“. Из напред наведеног се може једноставно закључити да је норма Породичног закона, по којој имовина стечена играма на срећу улази у заједничку имовину супружника је у многим животним ситуацијама само *lex imperfecta*.<sup>31</sup>

У заједничку имовину улази и имовина стечена уговором о доживотном издржавању.<sup>32</sup> Ради се о теретном уговору, којим се имовина стиче као накнада за учињене услуге различитих облика помагања и издржавања примаоца издржавања. Имовина прибављена овим уговором је резултат заједничког рада и одрицања и као таква улази у заједничку имовину, без обзира на чињеницу ко је у уговору назначен као давалац издржавања. Међутим, уколико се супружници нису старали о извршавању обавезе из уговора о доживотном издржавању у приближно једнаком временском периоду, већ један супружник много краће од другог, њихов допринос у стицању такве имовине не може бити једнак. Имовина прибављена уговором о доживотном издржавању улази у заједничку имовину супружника, осим ако давалац издржавања докаже да је за давање издржавања користио искључиво средства из посебне имовине. Принцип који даваоцу издржавања даје могућност да докаже своју посебну имовину, чини се адекватно одражава праву намеру примаоца издржавања.

Накнада из осигурања за уништenu или оштећену ствар из заједничке имовине<sup>33</sup> улази у заједничку имовину. Наступањем осигураног случаја један објекат из фонда заједничке имовине ишчезава, а на његово место долази други. Принцип реалне суброгације се примењује и ако је уништена или оштећена ствар припадала посебној имовини. Међутим, ако је пропала ствар из посебне имовине, а премије су исплаћиване из заједничке имовине накнада из осигурања улази у посебну имовину, с тим што постоји обавеза регреса средстава у заједничку имовину.

---

<sup>30</sup> Чл. 33, ст.5 Закона о играма на срећу, *Правни живот 10/2006*, стр.268

<sup>31</sup> Породични закон, Службени гласник Републике Србије, бр 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015

<sup>32</sup> М. Драшкић, Породично право и права детета, стр.398

<sup>33</sup> М. Драшкић, Породично право и права детета, стр.398

Код осигурања за случај смрти ситуација је још сложенија. Ако је корисник осигурања други супружник, чини се да је реч о поклону који је један супружник учинио другом, те осигурана сума улази у његову посебну имовину, без обзира да ли је премија уплаћивана из посебне или заједничке имовине.<sup>34</sup>

Ако је корисник осигурања неко треће лице, нпр.законски наследник осигураника осигурана сума се, такође, третира као поклон.<sup>35</sup> Ако нужни део није повређен, супружник може захтевати новчану накнаду од корисника осигурања само ако је премија плаћена из заједничке имовине.

### **3.1.3.Поклони учињени супружницима као пару**

Поклон учињен неком од супружника у току заједнице живота улази у његову посебну имовину

Насупрот томе, поклон може бити дарован и супружницима као пару. По једном мишљењу, поклони учињени на име оба супружника су у њиховој сусвојини, пошто ова имовинска вредност не потиче од рада, а поред тога режим сусвојине је општи и примењује се увек када законом није уведен режим заједничке својине.<sup>36</sup> У нашој судској пракси се сматра да поклони учињени младенцима представљају њихову заједничку својину, осим ако из изричито изражене намере поклонодавца или природе ствари не произилази да је дар учињен само једном од супружника.<sup>37</sup>

Изгледа да су намера поклонодавца, природа даров<sup>38</sup>ане ствари и пригода поводом које је поклон учињен, примерени критеријуми за одлучивање о судбини поклона учињених супружницима као пару.<sup>39</sup> Такође, ова врста поклона подразумева узвратне (ренумерационе) поклоне, у сличним пригодама, који се набављају од средстава из заједничке имовине. Отуда се и полази од претпоставке да ови поклони улазе у заједничку имовину.

---

<sup>34</sup> О. Heard, R.Strieber, R. Orsinger, Characteriyation of Marital Property, str.933

<sup>35</sup> Чл.52 ЗОН

<sup>36</sup> О. Станковић – М. Орлић, Стварно право, Београд 1999, стр.164

<sup>37</sup> Б.Милетић (2012), Параграф Лекс, преузето са *paragraf.rs*

<sup>38</sup> Б.Милетић, (2012), Параграф Лекс, преузето са *paragraf.rs*

<sup>39</sup> С. Панов, О заједничкој својини у браку, стр.70

### 3.1.4. Деоба заједничке имовине супружника

Деоба заједничке имовине супружника представља утврђивање удела супружника у заједничкој имовини. Деоба заједничке имовине супружника се може вршити за време трајања брака или после његовог престанка.<sup>40</sup> Деобом заједничка имовина престаје да постоји и постаје посебна имовина супружника.

Право да захтевају деобу имају:

- 1) Супружници;
- 2) Наследници умрлог супружника;
- 3) Повериоци оног супружника из чије посебне имовине нису успели да наплате своја потраживања.<sup>41</sup>

Деоба се може вршити споразумно или судским путем. Према одредби члана 180. Породичног закона<sup>42</sup>, споразумна деоба представља договор супружника колики је удео сваког од њих у заједничкој имовини. Уколико се односи на непокретности споразум мора бити у писаној форми. Судска деоба се спроводи уколико није могуће постићи споразум супружника о деоби заједничке имовине. У нашем праву важи претпоставка о једнакости удела супружника, та претпоставка је оборива, односно, суд има право да утврди и неједнаке делове на тој имовини.<sup>43</sup> Законска претпоставка је да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки, те сваки супружник има право да доказује да је његов удео већи. Судска деоба заједничке имовине супружника спроводи се према правилима ванпарничног поступка, уколико између супружника постоји сагласност о висини удела у заједничкој имовини или када је пресудом у парничном поступку претходно утврђен удео сваког од супружника, али нема сагласности у погледу деобе и начина деобе.<sup>44</sup>

Ствари које не подлежу деоби су:

---

<sup>40</sup> Портал правосуђа, преузето са [portal.sud.rs](http://portal.sud.rs)

<sup>41</sup> М. Драшкић, *op. cit.*, 2005, стр.403

<sup>42</sup> Породични закон, чл.180, ст.1, Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др.закон и 6/2015

<sup>43</sup> Породични закон,чл.180, ст.3, Службени гласник Републике Србије, бр.18/2005, 72/2011 - др.закон и 6/2015

<sup>44</sup> С. Панов, *op. cit.*, стр.347

- 1) Ствари за личну употребу;
- 2) Ствари намењене детету (ако само један родитељ врши родитељско право);
- 3) Ствари за вршење заната или занимања
- 4) Предмети домаћинства.

Тек се деобом заједничке имовине сваком брачном партнеру омогућава да свом уделу слободно и располаже, будући да то онда представља његову посебну имовину која више није у режиму заједничке. Брачне уговоре и правне послове којима брачни други врше појединачна располагања, свакако треба разликовати од оних уговора који у току трајања брака закључују са трећим лицима, као и уговор чији је мотив фаворизација брака, а који се закључују поводом закључења брака. Исто тако, треба нагласити да сви правни послови, склопљени између будућих и садашњих супружника, немају карактер брачног уговора.

Уколико није било брачног уговора, супружници током трајања самог брака или приликом његовог развода могу поделити своју заједничку имовину, а то могу учинити споразумно, односно путем тужбе за деобу. Брачни уговор се значајно разликује од споразумне деобе брачне тековине. Споразум о делу никада нема за последицу измену законског имовинског режима, већ овај правни посао представља дејство само на имовину коју су брачни другови стекли од тренутка закључења брака, па све до тренутка закључења споразума. Имовина која након деобе настане у браку, потпада под законски имовински режим. Деоба увек има искључиво ретроактивно дејство, независно од тога колико се пута понавља овај поступак.

Брачни уговор се разликује од наведеног правног посла, пре свега по томе, што се његово дејство, по правилу, односи на будућност, иако уговором може бити обухваћена и раније стечена имовина. Теоретичари наводе да се суштинска разлика између брачног уговора и других правних послова огледа у чињеници да су код регулисања имовинских односа брачних другова ови односи секундарног карактера, док примат имају лични односи, односи узајамне наклоности, поштовања, материјалне и духовне подршке.

Брачни уговор је, наиме, правни посао чије је дејство везано за одложни услов. Овај уговор не може да закључују бивши брачни другови. Трећа лица могу нападати овај уговор само уколико су склапањем овог правног посла угрожена њихова права, односно



ономогућено им је оставарење потраживања према једном од брачних другова (акцио Паулиана фамилиа).

Брачни другови могу да уговоре режим посебне имовине, те у том случају вредности које брачни други стекну током брака представљају њихову посебну имовину. Уговорне стране споразумно опредељују правну судбину имовине, у целини или неког њеног дела, стечене пре, или за време брака. Супружници могу у потпуности да искључују постојање заједничке имовине у браку, али могу и уговорити. Тако могу уговорити да само неки приходи улазе у њихову заједничку имовину, или да у њу уђе само покретна имовина. Не постоје сметње да будући супружници уговорају заједничку имовину у већем обиму него што предвиђа законски режим заједничке имовине. Дакле, имају могућност и да искључују постојање посебне имовине.

Имајући у виду да је брачни уговор, у ширем смислу, сам један од облигационих уговора који производе одређене последице и обавезе за уговорне стране, он ће произвести правно дејство само ако садржи све битне елементе уговора. Једна специфичности овог правног посла јесте и свечана форма у којој се склапа. Поштовање строге законске форме, односно форме јавне исправе, представља услов за пуноважност брачних уговора у већини континенталних законодавстава. Дакле, овај уговор је везан за брак и не производи правна дејства у случају да брак не буде закључен (у питању је акцијски уговор уз брак). Поред захтеване писмене форме, у тренутку када се закључује овај правни посао, мора бити обезбеђено и присуство овлашћеног нотара или представника државног органа који врши упис уговора у јавни регистар.

Начело публицитета, установљено законском обавезом уписа овог уговора у јавни регистар, обезбеђује, са једне стране, сигурност уговорних страна, а са друге, сигурност трећих лица. Установљавање и примена овог начела нарочито су значајни због заштите поверилаца једног од брачних другова. Наведена форма обезбеђује пружање обавезног стручног савета, који сауговарачима треба да помогне да схвате правне последице брачног уговора. Оваква форма обезбеђује и лакше доказивање садржаја уговора, чиме се повећава степен сигурности сауговарача у овом правном послу.

Члан 188. нашег Породичног закона наводи да је за брачне уговоре обавезна форма јавне исправе, што је у складу са континенталним законодавством. Дакле, брачни уговор мора бити закључен у писменом облику и оверен од стране надлежног суда основног суда у ванпарничном поступку, чија је обавеза да пре овере супружницима прочита уговор и предочи им његове последице. У процесу закључивања самог уговора захтева се присуство обе уговорне стране, тј. оба будућа супружника. Изузетно, једног или оба супружника могу заступати пуномоћнике са специјалним пуномоћјем.

Оба супружника потписују уговор симултано, један за друге, без временске дистанце између потписа. Уколико се брачни уговор односи на непокретности, исти се обавезно уписује у јавни регистар права на непокретности. Одредбе о расположивом непокретном имовином имају правно дејство у односу на трећа лица само ако су уписане у јавни регистар права на непокретности. Сматра се да су супружници закључивали ваљани брачни уговор:

- ако су пословно способни;
- ако је у моменту његовог склапања изјава усмерена ка закључењу уговора учињена слободно и озбиљно (фавор матримони);
- ако је испуњена законска форма овог уговора;
- ако је садржај брачног уговора допуштен, односно није противан принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима.

Посебно треба нагласити да уколико је воља супружника манљива, на пример, дата је услед преваре, доћи ће до поништења уговора, али не и самог брака. Тиме је законодавац хтео смањити могућност поништења брака на најмању могућу меру, због његових тешких последица

### ***3.1.5. Одговорност за заједничке обавезе***

За обавезе које је супружник преузео пре склапања брака и за личне обавезе стечене током брака одговара само тај супружник својом посебном имовином и својим уделом у заједничкој имовини. За заједничке обавезе супружници одговарају заједнички, заједничком и посебном имовином. Заједничке обавезе су:

1.Обавезе које један супружник преузме ради подмирења потреба заједничког живота (трошкови исхране, становања, одеће);

2.Обавезе које терете оба супружника

Према Породичном закону<sup>45</sup> посебном имовином супружника сматрају се:

- 1) Имовина коју је супружник стекао пре склапања брака (без обзира да ли је ту имовину стекао радом или на други начин);
- 2) Имовина коју је супружник стекао у току трајања брака деобом заједничке имовине односно наслеђем, поклоном или другим правним послом, којим се прибављају искључиво права;
- 3) Приходи остварени од посебне имовине, под условом да у њих није уложен рад супружник

Уколико је током трајања заједничког живота у браку дошло до незнатног увећања посебне имовине, приликом деобе имовине други супружник има право на потраживање у новцу сразмерно свом доприносу. С друге стране, уколико је увећање посебне имовине знатно, други супружник има право на удео у увећаној имовини сразмерно свом доприносу. Сваки супружник самостаално управља и располаже својом посебном имовином.<sup>46</sup>

### **3.2.Режим посебне имовине супружника**

Целокупна имовина коју је један супружник стекао пре заснивања заједнице живота са другим супружником представља његову посебну имовину, при чему није битан начин на који ју је супружник стекао. Овде треба имати у виду и то да се као кључни тренутак не појављује дан закључивање брака, већ дан заснивања заједнице живота.

Посебном имовином сматра се и имовина која је припала супружнику након поделе заједничке имовине коју су супружници стекли у току трајања заједнице живота. Одредбом члана 168. ул. 2. Породичног закона („Службени гласник РС”, бр. 18/2005)

---

<sup>45</sup> Породични закон, чл.168-170, Службени гласник Републике Србије бр.18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2005

<sup>46</sup> Породични закон РС, чл.169, Службени гласник Републике Србије бр.18/20056, 72/2011 – др.закон и 6/2005

изричито је прописано да се посебном имовином сматра и она имовина коју је Супружник стекао поклоном у току трајања брака. Ова одредба је непотпуна, јер нису посебно регулисане неке врсте поклона учињеним супружницима, а које доводе до честих спорова у пракси. У питању су свадбени поклони и поклони учињени улагањем рада при изградњи објеката које су супружници заједнички градили. У скоро свим споровима који се односе на брачну тековину остаје спорно ком су Супружнику учињени ови поклони.

Управо је то разлог због кога се ваља подсетити основних карактеристика уговора о поклону. Наиме, то је уговор код кога поклонодавац ступа поклонопримцу одређено право или му чини неку другу корист, без накнаде. Битни елементи уговора о поклону јесу предмет уговора и намера да се поклон учини (анимус донанди). Предмет свадбених поклона јесте право својине на одређеним стварима или новцу, док је предмет поклона учињених путем улагања рада имовинска корист која има за последицу увећање имовине Супружника. И свадбени поклони и поклони учињени путем улагања рада засновани су на моралним дужностима, а ова дужност се најчешће заснива на сродничком односу или на односима пријатељства. Треба узети у обзир да је лице учинило свадбени поклон оном супружнику који га је позвао на свадбу. Ако су супружници заједнички позвали поклонодавца на свадбу, тада треба узети да је поклон учињен обома супружницима и да свакоме од њих припада половина поклона. Када се ради о поклону у виду уложеног рада на објектима које су градили супружници, треба узети да је лице које је уложило рад учинило поклон супружнику са којим је у сродничком или у пријатељском односу. Ако лице није сродник, већ пријатељ оба супружника, онда такав поклон ваља сматрати поклоном који припада обома супружницима у вредности од по једне половине. Исто тако, посебном имовином сматра се и она имовина коју је супружник стекао наслеђем у току трајања брака, при чему је без значаја од кога је ту имовину наследио.

Имовина коју су супружници стекли радом у току трајања заједнице живота представља њихову заједничку имовину. Међутим, овде је спорно који се све рад мора вредновати приликом утврђивања удела супружника у заједничкој имовини и од каквог је значаја била употреба посебне имовине брачних другова при стицању заједничке имовине. Ово се односи на сваки користан рад у току брачне заједнице, као, на пример, на послове везане за подизање деце, кућне, пољске послове и друге послове од којих је стицан приход, па се

тако, ако су супружници били стално запослени, њихов рад, валоризује према плати коју су примали. У бројним уговорима о доживотном издржавању један од супружника се појављује као давалац издржавања. Када прималац издржавања умре, супружник-уговарач стиче имовину која је била обухваћена уговором.

Уколико после тога дође до развода брака, обично настаје спор око тога да ли се и ова имовина може сматрати заједничком имовином и да ли и њен део треба да припадне супружнику који није уговорен у овом уговору. У овим случајевима, под заједничком имовином треба сматрати ону имовину која је стечена од стране једног супружника путем уговора о доживотном издржавању ако је прималац издржавања умро у току трајања брачне заједнице живота између супружника. И овај рад се, дакле, мора третирати као и друге врсте рада у току заједнице.

Овим смо обухватили законски режим имовинских односа супружника. Поред њега, међутим, постоји и уговорни режим уређења ових односа, а у питању је модел који је широко прихваћен у броју правних система и који не представља никакву правну новину. У складу са свим већим уважавањем аутономије воље брачних партнера и њиховом потребом да се своје имовинске односе уреде на другачији начин који предвиђа законодавац, законски режим се углавном свуда напушта, уступајући место уговорном решењу. Само постојање овакве могућности значи да ће се законски режим примењивати на имовинске односе брачних партнера само онда када се они нису определили за уговорни имовински режим, а то значи да уговорни режим искључује законски.

#### 4. УГОВОРНИ ИМОВИНСКИ РЕЖИМ

Супружници су слободни да своје имовинске односе уреде уговором и тако избегну примену законског режима заједничке имовине, уколико одредбе тог уговора нису у супротности са императивним нормама породичног права.

На сва питања, која супружници не уреде уговором, примењиваће се законски имовински режим. Брачни уговор представља свечани уговор којим будући или актуелни брачни другови регулишу систем имовинско-правних односа, одступајући од законског режима имовине. Према члану 188 Породичног закона Републике Србије: „Супружници, односно будући супружници, могу своје имовинске односе на постојећој или будућој имовини уредити брачним уговором“.<sup>47</sup> Потребно је направити разлику између предбрачног и брачног уговора. Разлика између њих прави се у зависности од тренутка када је уговор закључен.<sup>48</sup>

Брачни уговор ( *Pacta nuptialis*) јесте специфичан вид регулисања имовинских односа брачних другова, вид реализације принципа да свако лице може да располаже својом имовином у границама закона.<sup>49</sup> Брачни уговор уређује породичну имовину, те није као сваки други уговор. То је један „породични пакт“, јер се њиме одређује режим породичне имовине која настаје закључењем брака. Важно је да успоставимо паралелу између брачног уговора и споразумне, односно судске деобе брачне имовине. Брачни уговор делује генерално и *pro future* (у будућности), али се може односити и на протекли период, ако је стицана заједничка имовина, тако да се овде врши споразумна деоба (вансудска). Споразум о деоби у нашем праву има дејство само на имовину која је стечена у току брака до закључења споразума о деоби.<sup>50</sup>

---

<sup>47</sup> Породични закон Републике Србије, чл.188, Службени гласник Републике Србије 18/2005, 72/2011 и др.закон и 6/2015

<sup>48</sup> Када се брачни уговор закључи пре брака, логично је да је реч о предбрачном уговору, који ће своја дејства произвести тек након закључења или моментом склапања брака.

<sup>49</sup> Б. Петровић, Грађанска кодификација, Зборник радова презентованих на научном скупу одржаном на Правном факултету у Нишу, Ниш, 2003, стр.405

<sup>50</sup> Б. Петровић, Грађанска кодификација, Зборник радова презентованих на научном скупу одржаном на Правном факултету у Нишу, Ниш, 2003, стр.405-406

#### 4.1. Историјат брачног уговора – Брачни уговор у римском праву

Брак је био основ римске породице, али је током дуге историје постојања римске државе<sup>51</sup> брак претрпео извесну трансформацију у погледу услова за закључење и форме. Због тога су се временом мењала не само схватања брака, него и лични и имовински односи међу брачним друговима.<sup>52</sup>

Брак са манусом (*cum manu*) – представља најстарији облик брака у којем би његовим закључењем жена улазила у мужевљевој породици и потпадала под власт мужа (*manus*). Овај облик брака био је доминантан све до краја републике, када се појавио нови облик брака, у којем жена није долазила под власт мужа и који је временом у потпуности заменио брак са манусом. Брак са манусом је успостављен ради општих интереса породице, а не ради личних интереса супружника, јер су интереси породице стављани изнад интереса појединаца. Сврха брака била је да се осигура потомство и континуитет породице<sup>53</sup>, како би домаћинство имало што више чланова који ће обрађивати земљу.

Брак без мануса (*sine manus*) настаје крајем периода републике, а узроци преласка са једног на други облик брака леже у чињеници да дотадашњи облик породице засноване на доминантом положају патерфамилијаса и робовласништву – губе значај. Циљ брака није продужетак породице и њеног култа, већ продужење породичног имена и заштита материјалних интереса брачних другова. Потенцира се на жениној самосталности, како личној тако и имовинској. Жена поседује своју имовину и ступањем у брак, као равноправни субјект са мужем, она тежи да сачува своју економску самосталност.

Положај жене у браку без мануса био је много повољнији, у односу на брак са манусом није се мењао, јер ни у једном случају није долазила под власт мужа или његовог патерфамилијаса. Уколико је пре закључења брака била лице *sui iuris*, она је то и остајала, а у случају да је била *alieni iuris*, остајала је под влашћу свог дотадашњег патерфамилијаса и задржавала сва наследна права. Правне последице закључења овог брака су имале утицај на положај и жене и деце рођене у овом браку: они су добијали друштвени статус супруга,

---

<sup>51</sup> Tellegen-Couperus, O.E.(1993), A short history of Roman law, Psihology Press

<sup>52</sup> Tellegen-Couperus, O.E. (1993). A short history of Roman law. Psychology Press.

<sup>53</sup> Богуновић, М., (2012). Жена у римском праву – субјект или објект права“?

односно мужа, а жена је имала обавезу да буде верна<sup>54</sup>, живи у домаћинству мужа и материјално га помаже.

#### 4.1.1. Мираз

У богатијим слојевима уобичајена пракса је била да се закључи уговор између мужа и жениних родитеља или сродника, којим је он добијао неку имовину, како би му било лакше да одржава породицу тзв. Мираз (*dos*).

„Мираз је створен када је у праксу уведена стипулација, којом се муж обавезивао да ће га вратити по престанку брака“.<sup>55</sup> Постојала су два облика мираза: мираз добијен од жениних родитеља (*dos profecticia*), и мираз од жене (*dos adventicia*).<sup>56</sup> За закључење мираза тражила се посебна форма у облику вербалног контракта (*dotis dictio*), али је било могуће уговорити га и простим обећањем или пак непосредним давањем мираза мужу.<sup>57</sup>

У почетку је мираз у потпуности улазио у мужевљево имовину, без обавезе да га врати у случају развода брака. Међутим, како се број развода временом повећавао указала се потреба за враћањем мираза жени, јер се јавила оправдана сумња да је закључивање брака из интереса постала распрострањена и уобичајена пракса подложна злоупотреби. Најпре је мужу законом забрањено да отуђује непокретности са тла Италије које је стицао по основу мираза, да би се временом увела пракса потписивања уговора при закључењу брака (*cautio rei uxoriae*), којим се муж обавезивао да ће вратити мираз ако дође до развода брака. У зависности од тога да ли је уговор потписан или не постојала су и различита решења. Ако није било уговора, жена није могла да тражи поврат мираза, уколико би од мужа по основу тестаментa или поклона примила имовину у вредности мираза. Ако је постојао уговор жена је имала право да задржи мираз, али и поклон, односно оставину. Ако уговора није било муж није морао мираз да врати у целини и одједном, већ у ратама. Исто тако, уколико је муж био презадужен, а није постојао уговор, жени је припадало право првенства наплате.

<sup>54</sup> Маленица, А. (1995). Римско право, Нови Сад, Правни факултет у Новом Саду, стр.156.

<sup>55</sup> Милошевић, М. (2005). Римско право, Београд, Номос стр.129.

<sup>56</sup> О имовинским односима брачних другова. Бујуклић, Ж. (2018), Римско право у докторским тезама Николе Крстића из 1584.године. *Анали Правног факултета у Београду*, 66 (3), стр.31-56.

<sup>57</sup> Станимировић, Б. (2006), Најстарији облик римског брака. *Зборник Матице српске за класичне студије*, (8), стр. 71-97; Goody, J. (1990). *The Oriental, the Ancient and the Primitive: Systems of Marriage and the Family in the Pre-industrial Societies of Eurasia*. Cambridge University Press.



Предбрачни поклон (*donatio ante nuptias*) је такође један од института у директној вези са имовином жене. Муж је поклон давао жени пре закључења брака и он се у почетку преносио у својину жене. Касније се променила пракса, те је муж само давао обећање да ће у случају његове смрти или у случају развода брака, пренети поклон у њену својину. Јустинијан је додатно ограничио предбрачни поклон правилима да муж може да га да, али само ако је добио мираз, да вредност предбрачног поклона и мираза морају бити идентични, и да је предбрачни поклон могуће дати не само пре, него и току брака, мада се већ тада мења терминолошки појам предбрачног, који сада постаје брачни поклон.

#### **4.2. Карактеристике брачног уговора**

Странке, односно, саговорници могу бити искључиво будући односно, актуелни супружници. Могуће је да супружници буду заступани од стране законског заступника, или пуномоћника. Законски заступник ће заступати супружнике и уколико они немају парничну способност, и нису у стању да штите своје интересе.

Једна од битних одлика овог уговора јесте и време у коме се брачни уговор може закључити. Брачни уговор се може склопити пре брака или за време његовог трајања. Уколико је закључен пре ступања у брак, уговор има одложно дејство, акцесоран је, те у потпуности зависи од чињенице склапања брака. Брачни уговор је у основи облигационо-правни уговор, на њега се примењују правила облигационог права. Међутим, овај правни посао никако не сме бити у супротности са императивним одредбама и начелима породичног права.

Брачни уговор је формални уговор, јер се за његову пуноважност захтева да је сачињен у писаном облику и да је оверен од стране јавног бележника. Брачни уговор је свечани уговор; Не може се закључити, ни раскинути једностраном изјавом воље супружника. Брачни уговор се, као и сваки други уговор, закључује сагласношћу воља уговорних страна, те се на исти начин и раскида. При том, сматра се да се сачињава нови уговор, којим се поништава дејство претходно закљученог уговора.

Брачни уговор је акцесоран уговор, јер производи дејство тек после закључења брака. Уколико до закључења брака не дође, уговор остаје без дејства. Брачни уговор је институционалног карактера, јер се њиме регулише статус породичне имовине, па самим

тим не може бити противан нормама породичног права. Брачни односно предбрачни уговор јесте факултативан уговор, уколико до његовог закључења не дође примениће се законски имовински режим. Брачни уговори спадају у категорију именованих уговора.<sup>58</sup> Члан 188. Породичног закона регулише брачне уговоре, али велики број дилема до којих долази појавом брачних уговора у нашем праву може се разрешити како применом ових одредби, тако и супсидијарном применом општих норми грађанског права. Брачни уговор је један комутативан правни посао. Може садржати и одредбе које се односе на будућу имовину, чије је настајање и величину немогуће предвидети. Из тог разлога постоји претпоставка да овај уговор може бити и алеаторан. Институт брачног уговора је новијег датума. Могућност уговорног регулисања имовинско-правних односа јавља се тек у грађанским кодификацијама деветнаестог века. У савременом добу, велика већина земаља континенталног права признаје институцију брачног уговора.

#### **4.3. Уговорне стране код брачног уговора**

Уговорне стране могу бити како брачни другови, тако и будући супружници. За закључење овог уговора тражи се одговарајућа способност уговорних страна. Ту способност поседују сва она лица која су способна да закључе брак, с обзиром да овај уговор нема смисла без брака. У овом случају важиће старо правило: „Habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptialia“. То значи да је за пуноважност брачног уговора потребно да супружници испуњавају услове у погледу способности за закључење пуноважног брака.<sup>59</sup> Малолетно лице може закључити уговор, под условом да је навршило 16 година живота, а постало родитељ и достигло телесну и душевну зрелост потребну за самостално вршење права и обавеза у браку. Лица делимично лишена пословне способности могу закључити брачни уговор.

Пунолетно лице које због своје болести или сметњи у психо-физичком развоју својим поступцима непосредно угрожава сопствена права и интересе или права и интересе других лица може делимично бити лишено пословне способности, а судском одлуком о делимичном лишењу пословне способности одредиће се опсег послова које лице

---

<sup>58</sup> Породични закон, чл. 188 (Службени гласник бр.18/2005, 72/2011 – др. закон и 16/2015)

<sup>59</sup> З. Поњавић, *op. cit.*, стр.172

делимично лишено пословне способности може, односно не може самостално предузимати.<sup>60</sup>

#### 4.4. Предмет брачног уговора

Предмет овог уговора јесте имовина коју супружници поседују у тренутку његовог закључења, или она имовина коју ће супружници/будући супружници тек стећи на било који правно дозвољени начин.<sup>61</sup> Предмети брачних уговора могу обухватати одређивање различитих удела у имовини стеченој за време брака, уговарање права прече куповине на имовини, уговарање начина управљања и располагања имовином. Предмет овог правног посла могу бити и приходи од духовног стваралаштва настали пре брака, али и плодови настали из посебне имовине, која је значајне вредности, који могу бити искључиво део посебне имовине брачних другова.

Предмет брачног уговора може бити и споразум о деоби заједничке имовине. Брачни другови би овим уговором могли уговорити да се у односу на целу брачну тековину примени цивилна деоба. Ако су уговорили другачије уделе од законом изједначених, тада ће свакако имати предност пред законским режимом.<sup>62</sup>

Предмет брачног уговора могу бити поред права својине и друга стварна права. Могуће је ту уврстити и службености (хипотека и ручна залога), закуп и право грађења.

Брачни уговор закључује се у облику потврђене (солемнизоване) јавнобележничке исправе. Приликом потврђивања (солемнизације) уговора јавни бележник<sup>63</sup> је дужан да уговорне стране изричито упозори на то да се њиме искључује законски режим заједничке имовине, о чему ставља напомену у клаузули о потврђивању.<sup>64</sup>

---

<sup>60</sup>Породични закон РС, чл.147, ст.1,2,3, Службени гласник, бр.18/2005, 72/2011. – др. закон и 6/2015

<sup>61</sup> З. Поњавић, *op. cit.*, стр.174

<sup>62</sup> И. Мајсторовић, *Новина хрватског обитељског права*, Правни факултет у Загребу, 2005. год., стр.199

<sup>64</sup> Породични закон Републике Србије, чл.188, ст.2, Службени гласник бр.18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015

Породичним законом Републике Србије је прописано да брачни уговор којим се регулишу непокретности мора бити уписан у јавни регистар права на непокретностима.<sup>65</sup> Тиме би се постигла правна сигурност, како у погледу самих страна уговарача, тако и у погледу свих трећих заинтересованих лица. Да би брачни уговор био пуноважан морају бити испуњени материјални и формални услови. У материјалне услове убрајамо: сагласност воља уговорних страна, способност за закључење уговора. Са друге стране, у формалне услове можемо уврстити: надлежност лица пред којим се овај уговор закључује и начин закључења уговора. Да би уговор био пуноважан ови услови морају бити испуњени кумулативно.

#### **4.5. Престанак брачног уговора**

Породични закон Републике Србије не садржи одредбе које се односе на раскид, односно, престанак брачног уговора. На престанак брачног уговора примењују се општа правила Закона о облигационим односима која се односе на престанак уговора.

Постоје два начина престанка брачног уговора: природним и правним путем.

1. Престанак брачног уговора природним путем - престанак брачног уговора не зависи увек од самих страна, тј. супружника. Типичан пример престанка брачног уговора природним путем јесте услед смрти једног од уговорника, у овом случају супружника<sup>66</sup>, или проглашењем несталог супружника за умрлог.
2. Престанак брачног уговора правним путем - Правним путем брачни уговор престаје услед поништења или развода брака, као и у случају раскида или поништења брачног уговора.

Када се брак разведе или поништи, пошто је брачни уговор акцесорне природе, престаје и брачни уговор моментом правноснажности пресуде, којом се брак разводи или поништава. Брачни уговор се може раскинути обостраном сагласношћу воља брачних другова, или вољом једног од њих. Из тога произилази да се брачни уговор може раскинути споразумно или једнострано. Развод брака или смрт једног од супружника не

---

<sup>65</sup> Породични закон Републике Србије, ч. 188, ст.3, Службени гласник бр.18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015

<sup>66</sup> Ibid, str.394

повлачи увек престанак брачног уговора. Ако дође до престанка брака, уговор више не производи правна дејства у односу на будућа права преузета уговором. Међутим, преносива имовинска права, која произилазе из овог правног посла прелазе на наследнике преминулог супружника, или их преузимају његови повериоци ради наплате сопственог потраживања. Супружници могу закључивати и друге уговоре, уколико њихова природа није у супротности са императивним нормама брачног и породичног права. Уговори који се најчешће закључују између супружника јесу уговор о управљању и располагању заједничком имовином и уговор о поклону. Треба напоменути, у последње време је приметно повећање броја закључених уговора о доживотном издржавању између супружника, а свакако не треба изоставити ни уговор о раду.

Сваки уговор, па и брачни, закључује се под утицајем различитих економских и друштвених прилика, одређених тржишних вредности и других околности. Полазећи од наведених фактора, стране уговорнице саме уређују своје узајамне обавезе, па ипак, дешава се да се у пракси ове околности битно мењају, без обзира на нашу потребу да их унапред дефинишемо. У том случају, ако би се околности под којима је брачни уговор закључен промениле и ако би оне мењале саму садржину уговора, а да их стране уговорнице, супружници, односно будући супружници, нису могли предвидети у тренутку закључења, онда такав уговор не би требало да буде и даље на снази, управо из разлога што га нису сами супружници и у том случају не би закључили.

До раскидања уговора може доћи обостраном сагласношћу уговорних страна или вољом само једне од њих. У случају споразумног раскида брачног уговора, потребно је да форма раскида уговора прати форму самог закључивања уговора. Уколико не постоји обострана сагласност супружника за раскид уговора, у том случају се утврђује надлежност парничног суда, који по тужби једног супружника одлучује о раскиду уговора и доноси пуноважну одлуку о томе, након чије се правноснажности сматра да је брачни уговор раскинут.

Надаље, осим престанка брачног уговора раскидом, до његовог престанка може доћи и услед смрти супружника (сауговорача), проглашењем несталог лица за умрло, као и разводом брака. Исто тако и ништавост, као и рушљивост брачног уговора, могу бити

разлози за његов престанак. Тако ће бити проглашене ништавим само поједине одредбе уговора или уговор у целости уколико је супротан законским нормама, док ће рушљив брачни уговор бити онај који је закључен под дејством мана воље, као и у случају ако један или оба саговорача, није био пословно способан у тренутку закључивања, истог или уколико се брачни уговор закључује са лицем које има ограничену пословну способност услед алкохолне опијености или опијености изазване под утицајем наркотика.

У прве две године након доношења Породичног закона у Београду потписано је десетак брачних уговора, а у 2010. години је од 8.682 склопљена брака, у само 37 случајева закључен брачни уговор.

Иако и холандско законодавство познаје институт брачних уговора, у пракси их закључује само 20% популације.

У Француској само око 10% брачних парова закључује предбрачни уговор, а то најчешће чине они који поседују имовину велике вредности.

Законска претпоставка каже да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки, а супружник који тврди постојање друге сразмере мора то и да докаже. То углавном захтева, као што је наглашено, дуготрајан и скуп спор међу супружницима. Брачни уговор може да спречи настанак таквог спора, што се сматра његовом главном предношћу.

Садржина брачних уговора може бити разнолика и по правилу се односи на прецизирање која је имовина посебна имовина неког супружника на којој овај други супружник нема, нити ће имати икаква права у случају развода. Често брачни уговор мења законску претпоставку, тако што се одређује да имовина коју неки од супружника стекне радом чини његову посебну имовину. Као што је речено, законодавац каже да је имовина стечена радом за време трајања брака заједничка. Под радом се сматра сваки онај рад учињен у домаћинству, у вези са подизањем деце, зарада стечена у радном односу итд.

## 5. ДРУГИ УГОВОРИ КОЈЕ СУПРУЖНИЦИ МОГУ ЗАКЉУЧИВАТИ

Супружници могу закључивати и друге уговоре, уколико њихова природа није у супротности са императивним нормама брачног и породичног права. Уговори које се најчешће закључују између супружника јесу уговор о управљању и располагању заједничком имовином и уговор о поклону. У последње време приметно је повећање броја закључених уговора о доживотном издржавању, а свакако не треба изоставити ни уговор о раду.

### 5.1. Уговор о управљању и располагању заједничком имовином

Према члану 189 Породичног закона Републике Србије, супружници могу закључити уговор на основу кога ће један од њих управљати и располагати целокупном заједничком имовином или неким њеним деловима.<sup>67</sup> Тај уговор се може односити само на управљање или само на располагање или само на поједине послове управљања и располагања. Управљање обухвата и располагање у оквиру редовног пословања. Уговор о управљању и располагању заједничком имовином који се односи на непокретности уписује се у јавни регистар права на непокретностима. Уговор се закључује у облику потврђене (солемнизоване) јавнобележничке исправе.

### 5.2. Уговор о поклону

Уколико брак престане разводом или поништењем, уобичајени поклони које су супружници учинили једно другом у току трајања заједнице живота у браку не враћају се.<sup>68</sup> Међутим, закон прописује да се враћа поклон чија је вредност несразмерно велика у односу на вредност заједничке имовине, осим уколико би враћање представљало очигледну неправду за другог супружника.<sup>69</sup>

Право на повраћај поклона нема супружник ако би прихватање његовог захтева представља очигледну неправду за другог супружника. Поклони се враћају према стању у коме су се налазили у тренутку престанка заједничког живота у браку.

<sup>67</sup> Породични закон РС, чл. 189, Службени гласник бр18/2005, 72/2011 – др. закон и 16/2015

<sup>68</sup> Породични закон РС, чл.190, Службени гласник бр. 18/2005, 72/2011 – др. закони и 16/2015

<sup>69</sup> Цвејић-Јанчић, О. (2001), Породично право, књига 1 – Брачно право, Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду, стр.98

### 5.3. Уговор о доживотном издржавању и уговор о раду

Питање закључења уговора о доживотном издржавању између супружника је дуго времена било спорно у домаћој правној теорији и судској пракси. Афирмацији идеје допуштености допринела је судска пракса. Ради се о теретном уговору, где се давалац издржавања обавезује да даје издржавање које превазилази оквире законског издржавања.

У нашем домаћем праву јако дуго је питање закључења уговора о раду између супружника било спорно. Међутим, у последње време све је више случајева да супружници раде у истој трговачкој или занатској радњи. Проблем је решен раздвајањем акцијског капитала од управљања, те тако супружник не прима наредбе од власника, другог супружника, већ од надређеног.

Супружници су слободни да своје имовинске односе уреде уговором. Брачни уговор могу закључити у току брака, али и пре него што исти буде закључен (предбрачни уговор). Предбрачни уговор ће бити пуноважан тек моментом закључења брака. Уколико до закључења брака ипак не дође, предбрачни уговор, будући да је акцесорне природе, остаје без дејства. Уколико, пак, супружници (будући супружници) ипак не закључе брачни (предбрачни) уговор, на њихове имовинске односе примењиваће се законски имовински режим, који је уређен Породичним законом.

Сваки од супружника самостално управља и располаже својом посебном имовином. Уколико је у брак унео неку некретнину, која је као таква извор прихода, могао би самостално, без одобрења другог супружника, располагати њоме.

Супружници заједнички и споразумно управљају и располажу заједничком имовином. Под заједничком имовином се подразумева имовина стечена радом у току трајања заједнице живота супружника. Уколико дође до деобе заједничке имовине, заједничка имовина престаје да постоји, и прелази у режим посебне имовине супружника. Поред закључења брачног уговора, супружници су слободни да закључују и друге уговоре, уколико не садрже одредбе којима се повређују императивне норме породичног права. У последње време, супружници све више закључују уговор о поклону, уговор о доживотном издржавању, уговор о управљању и располагању заједничком имовином, али исто тако и уговор о раду.



Брачним уговором се један или оба супружника обезбеђују у случају спора, а разлози за то могу бити материјалне, али и психолошке природе. Иако и наше законодавство познаје овај правни институт, број закључених уговора у Србији мери се само десетинама. Питање регулисања брачних, односно ванбрачних имовинско-правних односа спада у ред најсложенијих питања породичног права. Разлоге комплексности треба тражити у категорији лица на којој се ова материја односи, али и у самом односу који постоји међу супружницима. Треба истаћи да овде није реч о простом имовинском односу, какав иначе постоји међу обичним уговорним странама, већ о односу који је пре свега прожет емотивним спонама. С друге стране, природа и садржина права који чине овај однос условљен је низом различитих фактора, од историјских, социјалних, преко економских, па све до политичких.

Иако, на почетку, многе тога нису ни свесни, имовински односи супружника, односно ванбрачних партнера, представљају саставни део сваке брачне или ванбрачне везе. Супружници, односно ванбрачни партнери ретко размишљају о имовинско-правним аспектима свог односа, нарочито у време када су ти односи складни и када међу њима нема никаквих конфликта.

Напротив, када се ти односи поремете, те дође до развода брака или до престанка заједничког живота у ванбрачној заједници, расправљање имовинских односа међу ранијим партнерима преноси се на суд, чиме започињу дуготрајни, скупи и понекад исцрпљујући судски спорови који се по правилу завршавају незадовољством, обеју странака. Закључивање брачног уговора отвара могућност да будући партнери и пре заснивања заједнице живота или током њеног трајања, уреде своје имовинске односе и прилагоде их својим стварним потребама и интересима, у време док су односи међу њима још увек складни. Циљ оваквог уговарања састоји се у правној сигурности самих партнера и трећих лица, али и у спречавању непотребног умањења имовине проузрокованог плаћањем накнаде за вођење судских спорова. Када говоримо о имовини супружника, треба разликовати два режима, и то: систем посебне имовине и систем заједничке имовине.

## 6. ПОСЕБНО О БРАЧНОМ УГОВОРУ

Институт брачног уговора уведен је у наше позитивно законодавство Породичним законом Републике Србије из 2005. године („Службени гласник РС”, бр. 18/2005). Чланом 188. овог закона прецизирано је да: „супружници, односно будући супружници могу своје имовинске односе на постојећој или будућој имовини уредити уговором – брачни уговор”. Међутим, брачни уговор није и нов институт нашег породичног права. Овај правни посао помиње се још у Српском грађанском законик у из 1844. године, где у параграфу 759. налазимо на дефиницији брачног уговора: „Уговор, који би између мужа и жене, или између женика и невесте, у односу на брак о имању закључен био, зове се брачни уговор.”

Одредба члана 188. Породичног закона гласи:

- *„Супружници односно будући супружници могу своје имовинске односе на постојећој или будућој имовини уредити уговором (брачни уговор).*
- *Брачни уговор закључује се у облику јавнобележнички потврђене (солемнизоване) исправе. Приликом потврђивања (солемнизације) уговора јавни бележник је дужан да уговорнике нарочито упозори на то да се њиме искључује законски режим заједничке имовине, о чему ставља напомену у клаузули о потврђивању.*
- *Брачни уговор који се односи на непокретности уписује се у јавни регистар права на непокретности.*“<sup>i</sup>

Након светског рата, уговори који регулишу имовинске односе између брачних другова, тако што уводе режим који одступа од законског имовинског режима, били су забрањени у оним европским земљама у којима су вишепартијски систем, тржишна привреда и приватна својина Другог замењени једнопартијским системом, планском привредом и државном и друштвеном својином (при чему је приватна својина опстајала као категорија, али је значајно редукована и потиснута, поготово у сфери привреде).

Раније важећи Закон о браку и породичним односима („Сл. гласник СРС”, бр. 22/80, 11/88 и „Сл. гласник РС”, бр. 22/93, 25/93, 35/94 и 29/2001. ) јасно је забрањивао закључивање брачних уговора, те је чланом 326. било предвиђено: „Брачни другови могу

међусобно склапати све уговоре и њима заснивати права и обавезе. Они не могу међусобно склапати само оне уговоре којима се мења имовински режим утврђен овим законом, као и уговоре којима се унапред одређују права која им по овом закону припадају.”

Иако је на различитим подручјима која данас чине Републику Србију, владао је правни партикуларизам, до Другог светског рата брачни уговор је био један од института који је нашао место у свим правним системима који су важили у нашим крајевима. Већ наведена одредба параграфа 759. Српског грађанског законика преузета је (као и већина других одредаба СГЗ-а), из Аустријског грађанског законика.<sup>70</sup> У параграфу 759. СГЗ-а дата је дефиниција брачног уговора: „Уговор, који би између мужа и жене, или између женика и невесту, у одношају на брако о имању закључен био, зове се брачни уговор“.<sup>71</sup>

Међутим, Породични закон из 2005. године поново враћа институт брачног уговора у наше позитивно законодавство. Законодавац и даље задржава режим заједничке имовине као законски брачно-имовински режим, али зато успоставља брачни уговор као инструмент помоћу кога супружници могу уговорити измену тог режима. Ова институција је уведена у наше позитивно законодавство како би се супружницима омогућило да своје имовинско-правне односе уреде другачије него што их уређују диспозитивне одредбе Породичног закона. У поређењу са ранијим законским решењем, позитивним законом, дакле, подстиче слободу уговарања.

Овај Закон не познаје ограничења из члана 326. ул. 2. Закона о браку и породичним односима Србије, а која се односе на забрану мењања законског имовинског режима и забрану екс анте одрицања од права која им припадају по закону. Посебно је занимљиво да Породични закон РС не познаје обавезу матичара, да у поступку након пријаве захтева за закључивање брака, обавести будуће супружнике о законској могућности закључења брачног, иако је ова могућност била предвиђена у претходним фазама припреме законског текста. Са друге стране, Породични закон Републике Хрватске у члану 12. ст. 2. прописује да будући супружници потписом потврђују да су упознати са личним правима и дужностима и са могућношћу закључивања брачног уговора.

---

<sup>70</sup>Зборник радова Правног факултета у Новом Саду

<sup>71</sup>Грађански законик за Краљевину Србију, Београд, 1903.

Чланом 174. Породичног закона прописано је да брачни другови заједнички и споразумно управљају и располажу заједничким имовином. Том одредбом успостављена је и претпоставка да послове редовног управљања супружник увек предузима уз сагласност другог супружника. Одредбама брачног уговора, брачни другови могу предвидети да један од њих преузме управљање и располагање заједничком имовином. У Закону наилазимо и на забрану да брачни другови располажу уделом у заједничкој имовини, као и да склопе било какав правни посао чија би последица била оптерећење те имовине. Удели брачних другова су неодређени, па због тога један од брачних другова не може располагати заједничким имовином, нити је могуће оптеретити.

Право својине над заједничком имовином брачних партнера представља својину која је одредива, али која није одређена. Дакле, до саме деобе заједничке имовине не зна се колико је појединачни удео у њој, те је стога прописана забрана располагања. Полази се од тога да је удео брачног партнера у заједничкој имовини онолики, колико је био његов допринос њеном настанку и увећању. Постоји правна претпоставка да је удео сваког брачног партнера у заједничкој имовини 50%, али је реч о оборивој полазној претпоставци, уз могућност доказивања и да је један брачни партнер допринео више од другог настанка и увећању заједничке имовине

Брачним уговором може се предвидети да се режим заједничке имовине не искључи и да се одреди да један од супружника управља не само заједничком, већ и посебном имовином другог супружника. Законодавац је, дакле, одредио да заједничком имовином супружници управљају заједнички и споразумно и увео је претпоставку да се сматра да за послове редовног управљања које је предлог једног супружника он други имао. Како су удели у заједничкој имовини брачних другова неодређени, прописано је да због тога један од брачних другова не може располагати заједничким имовином, нити је могуће оптеретити исту.

### **6.1. Споразум о пословима заједничке имовине**

Деобом заједничке имовине може бити одређено јасно колико је део једног супружника, шта би било право другог. Ипак, споразум о деоби заједничке имовине има сасвим другачије последице од оних које би настале закључењем брачног уговора. На пример,

имовина која се стекне радом након склапања уговора о деловима имовине потпада у режим заједничке имовине као што прописује Породични закон, између осталог када се закључи брачни уговор ствара могућност на начин да се буду регулисани услови регулисања законске регулативе другачије законске одредбе. Тако, брачним уговором може да се у режиму посебне имовине подвести сва имовина која се стекне радом или само нека, а може бити издвојено колики ће бити удели суружника у заједничкој имовини.

У уговору се могу ставити и одредбе које се односе на одговорност за обавезе које настају у браку. Потребно је обратити пажњу на то да Породични закон регулише шта чини посебну имовину супружника и то тако да одређује да се имовина коју је супружник стекао пре склапања брака и имовине којом се обавезује брак, односно браком који је обавезан браком, дужницом брака, односно браком који је обавезан браком, сукобом правном особом задужбина другог брака, послу којим се прибављају искључиво права, сматра његовом посебном имовином.

Проблем се производи код питања коме припада свадбени покони (што је често спорно у бракоразводним парницама). Најчешће је у могућности да се утврди коме су тачно покони упућени узима да је поклон дат оном супружнику који је поклонодавца позвао на свадбу, а ако су се обратили гостима узима се у судској пракси поклонила. Па тако, брачним уговором може бити учињено и супротно од горе наведеног, нпр. да сви покони припадају искључиво супрузи. Могуће је дефинисати брачним уговором имовину стечену наслеђем као заједничку имовину суружника и тако проширити режим заједничке имовине на уштрб посебне имовине.

## **6.2. Закључење брачног уговора**

Брачни уговор закључује се у облику јавнобележнички потврђене (солемнизоване) исправе. Приликом потврђивања (солемнизације) уговора јавни бележник је дужан да уговорнике нарочито упозори да се њиме искључује законски режим заједничке имовине, о чему ставља напомену у клаузули о потврђивању.<sup>72</sup>

---

<sup>72</sup> Чл.188. ст 1-2 Породични закон, Сл.гласник бр.18/2005,72/2011. – др.закон и 6/2015.

Породичним законом Републике Србије је предвиђено да брачни уговор којим се регулишу непокретности буде уписан у јавни регистар права на непокретностима.<sup>73</sup> На брачни уговор се примењују опште одредбе облигационог права, док Породични закон Републике Србије предвиђа формалне услове за закључење пуноважног уговора. Међутим, потребно је осврнути се на чињеницу да је забрањено унети у брачни уговор садржај који је противан принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима. Тако да је у нашем праву забрањено уговорити (што је дозвољено у неким другим правима) нпр. да супружник не сме повећати телесну тежину изнад одређеног уговореног прага. Рецимо у праву неких земаља је дозвољено уговарање да жена не сме да повећа своју телесну тежину више од пар килограма у односу на ону коју има на дан венчања или да морају имати супружничке односе са брачним партнером одређен број пута у недељи итд.

Такве и друге сличне одредбе су апсолутно ништаве у нашем законодавству. Уговорници могу уговарати да ће услед неморалног понашања неког од супружника или у случају никада другом бити исплаћена одређена новчана накнада ако дође до развода брака.<sup>74</sup>

На раскид овог уговора примењују се општа правила Закона о облигационим односима, па као и сваки други уговор и брачни уговор се може мењати како уговорне стране одлуче. Раскид уговора не мора бити споразуман, већ га може захтевати и само једна страна уговорница и то тужбом пред надлежним судом у парничном поступку. Промењене околности које наступе након закључења уговора могу довести до раскида уговора по општим правилима прописаним у Закону о облигационим односима.

### **6.3. Услови за закључење брачног уговора**

Да би брачни уговор био пуноважан неопходно је испунити како материјалне, тако и формалне услове.

Материјални услови су сагласност воља уговорних страна, као и способност за закључење уговора. У формалне услове убрајамо надлежност лица пред којим се уговор закључује и начин закључења уговора.

---

<sup>73</sup> Чл.188 ст.3 Породични закон, Сл.гласник бр.18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

<sup>74</sup> Бранислава Крнић, Адвокатска канцеларија, преузето са “[www.advokatbeograd.net](http://www.advokatbeograd.net)”

- 1) Сагласност воља уговорних страна представља најбитнији услов. Сагласност се постиже у моменту закључења уговора, пре закључења брака или у току његовог трајања.<sup>75</sup>
- 2) Способност за закључење уговора – Да би се говорило о постојању одговарајуће способности за закључење брачног уговора, потребно је да су уговорне стране, а у овом случају супружници или будући супружници, способни да изјавом своје воље створе, укину или промене имовинскоправне односе са другим лицима.<sup>76</sup> Ова способност се у праву назива пословна способност. Да би један брачни уговор био пуноважан захтева се да супружници или будући супружници испуњавају услове у погледу способности за закључење пуновожног брака. Ова способност мора постојати у моменту закључења брачног уговора.<sup>77</sup> Да би малолетно лице могло закључити брачни уговор услов је да мора имати минимално навршених 16 година живота и да му је брачна способност призната у поступку пред основним судом.<sup>78</sup> Лица која су делимично лишена пословне способности могла би закључити брачни уговор у границама своје пословне способности, док је лицима потпуно лишеним пословне способности онемогућено закључивање брачног уговора.

Када је реч о формалним условима који су потребни приликом закључења брачног уговора, према Породичном закону предвиђена је свечана форма. Брачни уговор мора бити сачињен у писменој форми и оверен од стране судије. Овде се ради о форми *ad solemnitatem*<sup>79</sup>

Брачни уговор представља формални уговор, јер се закључује у облику јавнобележнички потврђене (солемнизоване) исправе.<sup>80</sup>

Циљ прописивања нотаријалне форме за брачни уговор је у заштити самих уговорача, супружника односно будућих супружника, и трећих лица са којима уговорачи ступају у правне односе.

Трећа лица, повериоци супружника имају право да имају приступ подацима о имовинском потенцијалу свог дужника. Евиденција брачних уговора који се односе на непокретности омогућује трећим лицима да сазнају право имовинско стање свог дужника. Чланом 188, ст.3 Породичног закона прописана је одредба да се брачни уговор који се

---

<sup>75</sup> З.Поњавић, Научна конференција, Новине у породичном законодавству, Ниш 2006, стр.171

<sup>76</sup> Б.Пајтић, *op.cit.*, стр.137

<sup>77</sup> Чл. 56 Закон о облигационим односима

<sup>78</sup> Чл.23 ст.2 Породични закон, Сл.гласник бр.18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015

<sup>79</sup> Форма *ad solemnitatem* – Овде се ради о битној форми. Битна форма је она форма која представља битан елемент уговора. У праву РС када се говори о форми, мисли се на битну форму. Поред битне форме постоји и доказна (*forma ad probationem*), која није предвиђена у Закону о облигационим односима.

<sup>80</sup> Чл. 188, ст.2 Породичног закона РС

односи на непокретности уписује у јавни регистар права на непокретностима и тиме повећава степен заштите трећих савесних лица са којима супружници ступају у правне односе поводом своје имовине.<sup>81</sup>

---

<sup>81</sup> Чл.188 ст.3 Породичног закона РС



Пример:<sup>82</sup>

## БРАЧНИ УГОВОР

Закључен између:

1. **МИРЈАНЕ МИРИЋ** из Новог Сада, као будуће супруге, и
2. **ПЕТРА ПЕТРОВИЋА** из Новог Сада, као будућег супруга.

### Члан 1

Уговарачи су будући супружници који су надлежном матичару Града Новог Сада поднели захтев за склапање брака и исто је наведено дана 10.05.2011. године у 14:00 часова у Новом Саду. Будући супружници (даље: супружници) су се споразумели да своје постојеће и будуће имовинске односе уреде овим уговором.

### Члан 2

Уговарачи своје постојеће и будуће имовинске односе регулишу на следећи начин

1. Посебна имовина супружника пре закључења брака:

Супруг Петар Петровић, има у својини, на дан закључења овог уговора следећу непокретну и покретну имовину:

Од непокретне имовине:

- Један стан површине 40 м<sup>2</sup> у Новом Саду, ул. Бранка Радичевића 25/14, процењене вредности око 40.000,00 еур.

Од покретне имовине:

- Један аутомобил марке ВВ “Голф” регистарских ознака НС 007 ЈБ, процењене вредности око 7.000,00 еур.

Супруга Мирјана Мирић, има у својини, на дан закључења овог уговора следећу непокретну и покретну имовину:

Од непокретне имовине:

- Један стан површине 25 м<sup>2</sup>, у Новом Саду, ул. Словачка бр. 55/55, процењене вредности око 30.000,00 еур.

Од покретне имовине:

---

<sup>82</sup> Пример преузет са сајта “www.academia.edu”

- Један аутомобил марке Фиат “Гранде Пунто”, регистарских ознака НС 555 ЈК, процењене вредности око 4.000,00 еур.

### 3. Посебна имовина супружника после закључења брака:

Супружници задржавају искључиво право својине на својој посебној имовини за време трајања брака.

Имовина коју један од супружника стекне у току трајања брака, наслеђем, поклоном или другим правним послом којим се прибављају искључиво права, представља његову посебну имовину.

Покретна и непокретна имовина коју супружници стекну радом у току трајања брачне заједнице, представља њихову посебну имовину.

Имовина стечена игром на срећу у току трајања заједнице живота представља посебну имовину онога супружника који је ову имовину стекао.

Имовина стечена коришћењем права интелектуалне својине у току трајања заједнице живота у браку представља посебну имовину оног супружника који је ову имовину стекао.

Супружници су сагласни да међусобно користе ствари које чине непокретну и покретну имовину наведену у тачки 1. и тачки 2. овог члана уговора.

У случају престанка брака престаје и међусобно право коришћења покретне и непокретне имовине другог супружника.

### 3. Одговорност за обавезе

3.1. За сопствене обавезе предузете пре или након склапања брака одговара супружник који их је предузео својим посебним имовином.

3.2. За обавезе предузете ради подмирења потреба заједничког живота у браку као и за обавезе које по закону терете оба Супружника одговарају оба Супружника солидарно својом посебном имовином.

3.3. Супружник који је из своје посебне имовине подмирио заједничку обавезу има право на накнаду од другог супружника.

## Члан 3

За све што није регулисано овим уговором примењиваће се Породични закон, Закон о облигационим односима и Закон о основама својинско-правних односа.

#### **Члан 4**

Права на непокретној имовини која је предмет овог уговора уписана у јавни регистар права о непокретностима.

Овај уговор сачињен је у 8 примерака.

У Новом Саду, дана 20.04.2011. године

**БУДУЋИ СУПРУГ**

---

**БУДУЋА СУПРУГА**

---

## 7. БРАЧНИ УГОВОР У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

Брачни уговор се може закључити и пре закључења пуноважног брака, и у току његовог трајања, док се споразум о деоби заједничке имовине може закључити само током његовог трајања. Установљена је обавеза поступајућег судије да упозори странке да закључењем брачног уговора међу њима престаје да важи законски имовински режим заједничке имовине.<sup>83</sup>

У највећем броју упоредних законодавстава, одредбе правних прописа из области брачно-имовинских односа дефинишу се као диспозитивне. То значи да се оставља могућност супружницима да уговором дефинишу узајамна права и обавезе у овој области другачије, него што садржај тих правних послова регулише закон.<sup>84</sup> Породична законодавства слободу уговарања ограничавају најчешће у одредбама које се односе на одгајање заједничке деце, заштиту слабијег брачног друга, њихово издржавање или обезбеђење доприноса за заједничко домаћинство.

Да бисмо имали јаснију слику како је брачни уговор уређен у упоредном праву европских земаља представићу специфичности брачног уговора у праву Немачке, Аустрије, Француске, Грчке, Мађарске и Британије.

Како је Русија одувек била аутентична и с тим у вези имала таква законска решења о важним животним питањима, кроз овај рад представићу и регулисање брачног уговора у праву Русије.

С обзиром на специфичност земаља исламске вероисповести, у фокусу ће бити и брачни уговор у Исламским заједницама.

Такође, ништа мање интересантно јеврејско право уредило је брачни уговор на јединствен начин, те ће у овом раду бити речи и о томе.

### 7.1. Брачни уговор у упоредном праву европских земаља

#### 7.1.1. Немачко право

Немачки грађански законик спада у ону групу европских правних прописа, који нуде више модела брачних имовинских режима, од којих брачни другови бирају онај који им највише одговара. Параграфи 1408 – 1413. Немачког грађанског законика регулишу

---

<sup>83</sup> Цвејић-Јанчић Олга, „Реформа породичног права Србије“, Гласник Адвокатске коморе Војводине, књига 66, Нови Сад, 2006, стр.24. и 25.

<sup>84</sup> Бојан Пајтић, Брачни имовински уговор, Нови Сад, 2008., Правни факултет Универзитета у Новом Саду

описану слободу избора једног од имовинских режима.<sup>85</sup> Ограничења која се односе на домаћинство и децу нису, међутим, једина посебна ограничења слободе уговарања брачних уговора. Супружници су лимитирани и оним одредбама закона које забрањују уређивање имовинских односа упућивањем на правила иностраног права, односно на правила домаћег права која више нису важећа. Слобода уговарања ограничена је и у погледу оних клаузула, којима би брачни другови, или будући супружници, у брачни контракт унели обавезе трећих лица.<sup>86</sup>

Немачки грађански законик даје овлашћење супружницима да се приликом склапања брачног уговора споразумеју о избору једног од два законска облика брачног уговора. Први облик садржи режим одвојене имовине, тако да имовину брачног друга чине како она добра која је поседовао пре закључења брака, тако и она која су стечена за време брака.

Други је режим заједничке имовине. Наведену имовину чине највећи део добара брачних другова која су унели у брак и претежни део добара стечених у браку. Из заједничке имовине изузета је посебна и задржана (резервисана) имовина. Посебну имовину представљају предмети, тј. права која се не могу пренети правним пословима, а задржану имовину чине она добра која су резервисана брачним уговором, добра стечена наслеђем, као и имовина коју је брачни друг стекао захваљујући резервисаној имовини. Начело слободе уговарања гарантује супружницима могућност измене закључених брачних уговора.<sup>87</sup>

Нотаријална форма је обавезан облик форме код закључења брачног уговора у немачком праву. Нотаријална форма уведена је да би се обезбедио доказ о закљученом контракту, заштитила правна сигурност брачних другова, али и трећих савесних лица, и да би се гарантовало право правним лаицима на пружање обавезног стучног савета, с обзиром на озбиљност правних последица, које овај уговор са собом повлачи.<sup>88</sup> Закон дозвољава да уговорне стране приликом склапања уговора буду одсутне, под условом присуства

---

<sup>85</sup> Prutting, Wegen, Weinreich, BGB-Kommentar, 2. Auflage, Luchterhand Verlag, Wolters Kluwer Deutschland, 2007, str.2079.

<sup>86</sup> Jauernig, Schleschtriem, Sturner, Teichmann, Vollkommer, Burgerliches Gesetzbuch 8. Auflage, C.H. Beck, Munchen, 1997, str.1246.

<sup>87</sup> Немачки грађански законик, пар. 1408. ст.1.

<sup>88</sup> Jauernig, Schleschtriem, Sturner, Teichmann, Vollkommer, Burgerliches Gesetzbuch 8. Auflage, C.H. Beck, Munchen, 1997

њиховог пуномоћника, уз поштовање правила о форми неопходних за давање пуномоћи. Недостатак у форми може довести до ништавости уговора.

### **7.1.2. Аустријско право**

Аустријски грађански законик дефинише да брачни другови без ограничења располажу свом својом имовином и стичу имовину (зараду) у току трајања брака као одвојену, а не заједничку. За обезер према трећим лицима, својом имовином одговара онај супружник који је ту обавезу уговорио.

Параграф 1233. назначава да „Брачна веза сама по себи још не заснива заједницу добара између супруга. За то се тражи нарочити уговор“.

„Ако супружници нису ништа нарочито уговорили о употребљавању своје имовине, онда сваки супруг задржава своје пређашње право својине, и на оно што једна страна стекне за време брака, или на ма који начин добије, нема друга никаква права“.<sup>89</sup>

Параграф 1230 аустријског грађанског законика говори још о једном институту, односно материјалном давању које се дефинише брачним уговором. То је такозвана „накнада за верност“, традиционална установа брачног права, коју чине добра која да је муж или треће лице у корист младе, ради повећања њеног мираза. Супруга ову имовину може уживати једино након смрти свог супружника. Брачни уговори у аустријском праву могу се, у току трајања брака, мењати неограничени број пута, с тим што се изменама уговора не смеју повредити интереси поверилаца.<sup>90</sup>

Аустријски закон о нотаријату предвидео је да је за пуноважност брачних уговора неопходна овера нотара.<sup>91</sup> Овај правни посао се уводи у трговачки регистар, чиме се обезбеђује заштита савесних трећих лица. Измена или раскид уговора морају бити извршени у истој форми, као и само склапање контракта.

### **7.1.3. Француско право**

Француски грађански законик јасно је истакао да „закључење брака не мења дотадашњи режим имовине (тј. брак нема за последицу стварање заједничке имовине)“.<sup>92</sup> Брачним уговором супружници могу успоставити режим заједничке имовине. Супружници или

<sup>89</sup> Општи аустријски грађански законик, пар.1237.

<sup>90</sup> Klang, Gschnitzer, „Kommentar zum ABGB“, V tom, Staatsdruckerei, Wien, 1954, str.707.

<sup>91</sup> Brauner, W.: Freiheit des Vertragsinhalts und Typendbindung im Eheguterrecht, in: Zs. F. Rechtsvergleichung, Wien 1974, str.436. – „Брачни уговори се морају ради пуноважности закључити у виду нотаријалног акта“.

<sup>92</sup> Салма Јожеф, „Облигационо право“, Правни факултет у Новом Саду, 2007, стр.18.

будући супружници могу уговором дефинисати узајамне имовинске односе. И у француском праву постоје ограничења, којима се дефинише учешће супружника у трошковима заједничког домаћинства, издржавању заједничке деце и породичном дому. Брачни другови приликом закључивања брачног уговора морају ускладити његове клаузуле са правилима морала и добрим обичајима. Они могу да се споразумеју да ће у њиховој брачној заједници владати систем потпуне одвојености имовина, али могу уговорити и режим опште заједнице. Изменама Грађанског законика из 1965. обезбеђен је овако висок ниво слободе сауговорача. До тог момента је за супружнике који су овај правни посао закључили и на тај начин искључили законски имовински режим, уговорени режим био обавезан за имовинске односе у браку. Корекције закона предвиделе су да је укидање или измена предбрачног и, касније, брачног уговора, могуће тек по истеку две године од склапања брака, при чему то мора бити учињено пред бележником и одобрено од стране надлежног суда. Суд *ex officio* води рачуна да се измена чини у „интересу породице“.

Давање овлашћења супружницима да могу модификовати брачне контракте, довело је до, практично, удвостручавања броја закључених уговора, само две године након почетка ступања на снагу измена Француског грађанског законика.<sup>93</sup>

Француско право, такође, предвиђа нотаријалну форму за брачне уговоре. Нотар одмах по закључењу уговора мора уручити уговорним странама уверење које садржи његово име и адресу, као и имена, занимање и адресу сауговорача, предмет и датум закључења уговора. Ова потврда садржи и обавезу да уговорне стране овај документ морају дати на увид органу пред којим се брак склапа. Матичар је обавезан да приликом самог чина склапања, тражи изјашњење будућих супружника о томе да ли су као вереници закључили брачни уговор, и уколико јесу, пред којим нотаром су то учинили.

Закон посебно штити трећа лица, уколико један од брачних другова (који су закључили брачни уговор) има статус трговца.<sup>94</sup> Нотар пред којим је брачни уговор склопљен има обавезу да, у року од два месеца од дана склапања, обавести орган надлежан за вођење трговачког односно привредног регистра о постојању овог правног посла.

---

<sup>93</sup> Ibidem, стр.160. и 161.

<sup>94</sup> Morin and Morin, „La reforme des regimes matrimoniaux II“, Ed.I Paris, 1967.год. стр.391-392.

#### **7.1.4. Грчко право**

Систем одвојене имовине представља законски имовински режим. Брачни другови могу искључити примену овог режима закључењем брачног уговора. Ови контракти не могу упућивати на обичаје, ни на важеће страно право.

Грчки грађански законик дозвољава само измену већ постојећег уговора, при чему супружници и приликом измене морају испоштовати законом предвиђену форму, дакле, уговори се мењају пред нотаром, при чему су обавезни да обезбеде претходну дозволу надлежног суда.<sup>95</sup>

#### **7.1.5. Мађарско право**

Институт брачног уговора у мађарско право уведен је Законом о браку из 1894. Године. Све до II светског рата брачни уговори су имали своје место у теорији и пракси Мађарске. Послератни период донео је Мађарској законе који су стриктно забрањивали споразумну измену законског брачноимовинског режима, и уводили систем заједничке имовине брачних другова на императиван начин.

Закон о браку, породици и старатељству из 1952.године успоставио систем заједничке имовине брачних другова, који почиње да важи *ex lege*, тренутком закључења брака. Његовим одредбама забрањена је и измена законског режима путем брачних уговора. Мађарски закон о браку из 1986.године поново уводи институт брачног уговора. Овај контракт склапају како лица која намеравају да склопе брака, тако и лица која су већ у браку.

Вереници, односно будући супружници, као и брачни другови, узајамне имовинско-правне односе за време трајања брачне заједнице могу уредити споразумно и на тај начин одступити од одредаба закона и сагласити се која имовина ће бити предмет заједничке, а која посебне имовине.<sup>96</sup>

У највећем броју случајева, брачни уговори се закључују ради делимичног раздвајања имовине, али могућ је и споразум о потпуном раздвајању, као и потпуном спајању имовине

---

<sup>95</sup> Sakoulas, Code civil Hellenique II edition, traduit par Mamopoulos Pierre, Athenes, 1981.

<sup>96</sup> „Csaladjog“, Novissima Kiado, Budapest, 2001, par.27, kao I Koros Andras „Hazassagi vagyoni szerzodes“, K.K. Orac, 1997.



супружника за време трајања заједнице живота. У таквим случајевима, и она добра која су имала карактер посебне имовине, постају заједничка имовина.<sup>97</sup>

Параграфи 21-23. Законског чланка бр.7 из 1886. утврдили су обавезну нотаријалну форму за уговоре између супружника: куповину, размену, доживотно-рентни зајам, закуп непокретности са трајањем преко три године, признање дуга, цесију, пренос права својине на непокретностима, поклон на непокретностима, поклон покретних ствари, ако предмет поклона није предат приликом склапања уговора, као и код уговарања општег пуномоћја за брачног друга за преузимање меничног дуга, отуђење или оптерећење непокретности, стицање непокретности путем теретног уговора, као и бестеретно одрицање од права. Супружници су имали право склапања оних правних послова, уз обавезу поштовања нотаријалне форме приликом њиховог закључивања. Нотаријална форма је била неопходна и за оне правне послове – брачне уговоре<sup>98</sup>, који регулишу имовинскоправне односе између брачних другова, односно будућих брачних другова.

У судској пракси затицали смо случајеве конвалидације оних уговора који нису склопљени у прописаној форми, али су их брачни другови дуже времена извршавали.<sup>99</sup> Примена брачних контраката у пракси добија све више на значају, што је последица боље информисано

#### ***7.1.6. Британско право***

Према британском праву, склапање брака не повлачи никакве имовинске последице, осим оних које се односе на заједничку децу, односно заједничко домаћинство. Заступљен је принцип одвојене имовине брачних другова, као законски имовински режим.

Брачни другови без ограничења располажу свом својом имовином, а зараду у току трајања брака стичу као одвојену. За обавезе према трећим лицима, својом имовином одговара искључиво онај брачни друг који је ту обавезу уговорио.

У другој половини двадесетог века уочава се масовнији тренд склапања брачних уговора, при чему је уобичајена само једна врста уговора. Реч је о такозваним „споразумима о раздвајању“, којима брачни другови један другог ослобађају обавезе

<sup>97</sup> Csikz Otto, Filo Erika, „Magyar család jog“, HVG ORAC, Budapest, 2001.str.129. i 130., kao I Csiky Otto, Filo Erika „Csaladjog I“, iz 1998.godine i „Csaladjog II“, iz 1999., Janos Panonius Tudomany Eguetem AJK, Pecs.

<sup>98</sup> Csiky O., Filo E., „Csaladjog“, Janos Panonius Tudomany Egyetem, AJK, Pecs, 1999. Godine, str.96.

<sup>99</sup> Szladits K., „Magya maganjog - Csaladi jog“, Grill Karoly, Budapest, 1940. godine, str. 287.

заједнице становања, а којим се јако често уговарају и друге клаузуле, које се односе, пре свега, на обавезу издржавања, узајамног или појединачног. Ови правни послови представљају декларативне акте, којима брачни другови потврђују један другом заједничко опредељење за брачну једнакост.

Принципе установљене у британском правном систему, следи и породично право САД-а.

## 7.2. Руско право

У члану 256 грађанског кодекса Русије затичемо становиште да систем заједничке имовине представља законски брачни имовински режим, с тим што овај правни пропис дозвољава брачним друговима могућност да уговором успоставе другачији режим.<sup>100</sup>

Породични закон шире разрађује слободу супружника да споразумно промене режим заједничке имовине.<sup>101</sup>

Брачни уговор у руском праву је строго формалан контракт, што значи да је поштовање нотаријалне форме предуслов његове пуноважности. Супружници морају поштовати и основна начела породичног законодавства, а не могу ни уговорати клаузуле које једног од брачних другова доводе у крајње неповољан положај у односу на другог супружника. Закон нарочито штити право на издржавање радно неспособног супружника, као и право заједничке деце на издржавање.

И у чешком породичном праву, за закључење брачног уговора неопходна је нотаријална форма, а ако се уговор односи и на неке непокретности, мора бити регистрован у одговарајућем јавном регистру.<sup>102</sup> Овакве одредбе затичемо и у пољском законодавству.

## 7.3. Брачни уговор у исламским заједницама

Најчешћи облик исламског брака почиње просидбом познатом као иџаб или ришта. Иако формални предлог није услов у традиционалној исламској јуриспруденцији, он се обично посматра. Када буду прихваћени, верени пар има прилику да се упозна једно са другим. У окружењу са пратњом вереници могу да се виђају, ћаскају, друже се са члановима породице и утврђују да ли су компатибилни. Када пар пристане да настави

---

<sup>100</sup> Чл.256 Грађанског кодекса Русије

<sup>101</sup> Породични закон Руске федерације из 1995. године у глави 8., члановима од 40-44. подробније дефинише садржај, форму и правно дејство брачних уговора, Antokolskaya M.V.: „The 1995 Russian Family Code A New Approach to The Regulation of Family Relations“, Review of Central and East European Law, Volume 22, Number 6, 1996, Martinus Nijhoff Publishers, an imprint of Brill.

<sup>102</sup> Ковачек – Станић, стр.69.

брак, следећи корак је потписивање исламског брачног уговора на званичној церемонији која се често назива никах.

У традиционалној исламској јуриспруденцији, исламски брачни уговор оглашава физичку везу између мушкарца и жене и служи као темељ њиховог брака. Потписивањем исламског брачног уговора, парови се обавезују да ће неговати окружење љубави и милосрђа које је погодно за исламски развој.

Иако брачни уговор потпада под законе о грађанским уговорима у традиционалној исламској јуриспруденцији, сматра се да је то свети савез који укључује две сагласне стране које склапају споразум у присуству два сведока.

Већина школа мишљења у традиционалној исламској јуриспруденцији захтева од жена да имају старатеља (вали), на основу образложења да ће мушки чланови породице штитити интересе невесте. За друге школе исламске јуриспруденције, очеви су сматрани примарним валијима својих ћерки, а затим дедови, браћа или следећи доступни мушки сродници. У традиционалној исламској јуриспруденцији, мушкарци који запросе жене које представљају валији морају да траже дозволу од старатеља да ожене своју ћерку или рођаку. Вали тада пита младу да ли пристаје на брак.

Церемонија брачног уговора мора укључивати пар који даје сагласност и компетентан (који су пунолетни), особу која свечано склапа брак (обично имам или хатиб у САД) и два сведока. Иако је традиционална исламска јуриспруденција захтевала две жене за сваког сведока на основу куранског стиха 2:282, савремени научници обично тврде да се правило више не примењује с обзиром на ниво ангажовања жена данас у правним и пословним праксама. Пре потписивања уговора солемнизер пита брачни пар да ли се слаже и за износ махра. Према традиционалном исламском закону, младожења мора пружити махр, или брачни дар, за своје жене. Не постоји минимални или максимални износ одређен за махр, а поклон може да варира од готовине до злата до имовине. Махр се може дати на почетку брака, током брака или поделити на непосредне и одложене делове, а плаћа се на захтев, развод или мужевљева смрт.

Махр постаје власништво невесте, њена је обавеза према њеном избору и може бити додатни извор подршке и заштите. Традиционални исламски закон захтева од мушкараца да финансијски обезбеде своје жене на начин на који су навикли да живе све док су у могућности. Ако жена одлучи да ради током брака, новац који заради постаје део њене

одвојене брачне имовине, без финансијске обавезе за њу да финансијски издржава породицу. Поред тога, рад у домаћинству и дојење дојенчади су необавезни и подложни су надокнади.

Поред одређивања махра, исламски закон дозвољава да се брачном уговору додају одредбе. Традиционалне исламске школе јуриспруденције су различите у својим правним мишљењима у погледу врста одредби које се могу укључити у исламски брачни уговор. Како се законска права жена у муслиманским земљама разликују, типичне одредбе имају тенденцију да штите права жена доводећи парове до споразума у вези са једнаким правом на покретање развода, договором да остану моногамни, правом на образовање и рад, једнаком поделом кућних обавеза, и услове живота. Одредбе у вези са имовином обично изостају у већини исламских брачних уговора пошто брачна или заједничка имовина не постоји према традиционалном исламском закону; радије, једно лице има свако власништво. Пример брачног уговора у исламским заједницама налази на следећој слици (Слика 1).

Слика бр.1: Пример брачног уговора у исламским заједницама<sup>103</sup>

In the Name of Allah the beneficence the Merciful

## ISLAMIC MARRIAGE CONTRACT

*Allah (swt) Says,*

*“And one of His signs is that He created mates for you from yourselves that you may find rest in them, and He put between you love and compassion”.*

*[Holy Quran: al-Raam 30, 21]*

*Prophet Muhammad (s) said,*

*“He who marries attains half of his religion, and he should fear Allah in the second half [of his religion].”*

By the book of Allah (swt) the Almighty and the tradition of His prophet, Muhammad (peace be upon him and his holy household), the marriage contract was established on the \_\_\_\_\_ day of \_\_\_\_\_ in the year \_\_\_\_\_ CE corresponding to the \_\_\_\_\_ day of \_\_\_\_\_ in the year \_\_\_\_\_ AH in the city of \_\_\_\_\_, the state of \_\_\_\_\_ and the county of \_\_\_\_\_, between the “Groom” and “Bride” outlined below, and under the conditions that have been agreed upon within this document, in accordance with Islamic law based on the school of thought of Ahl al-Bayt (peace be upon them).

Groom's information and signature	Bride's information and signature
Name:	Name:
Surname:	Surname:
Date of Birth:	Date of Birth:
Place of Birth:	Place of Birth:

Dowry
Advanced Portion:
Deferred Portion:
Due: <input type="checkbox"/> at the nearest of the two terms (divorce or death) <input type="checkbox"/> Upon the ability to do so <input type="checkbox"/> Upon request

<sup>103</sup>Преузето са <https://bwjp.org>

### Agreed-upon Conditions

As a result of the numerous experiences and studies in this field from experts who are engaged in such services, the attendees of the Tenth Annual Conference of the Council of Shia Muslim Scholars in North America who participated in the final resolution endorsed these terms and conditions in hopes that following these terms will be an important factor in achieving marital happiness and steering it away from harm with the will of the Almighty. These terms and conditions are not limited to those mentioned hereto, they are merely suggestions given by the experts and they are by no means binding unless agreed upon by both parties. The only terms that are considered binding within these terms and conditions are those agreed upon by the two parties and are within this document or have been added hereto.

We request that both parties seeking marriage within this contract attain the booklet entitled "Amicable Companionship: Spouse Selection, Rights, Responsibilities, Etiquette, Nuptials, and Contracts" provided by the Council of Shia Muslim Scholars in North America. This booklet provides information which is important for both to learn about the rights, obligations, and manners of marriage. It is also requested that both parties review the civil law of the state so that they may understand their rights and obligations from a legal standpoint. Based upon this:

- ❖ The husband grants the wife, within this marriage contract, transferrable, irrevocable agency in divorcing herself with the supervision of and endorsement by a religious scholar qualified in the matter of divorce.
- ❖ The agency given in this agreement is limited to the conditions mentioned below:

	List of Conditions	Bride's signature	Groom's signature
1	If the husband refuses to provide the basic necessities of life for the wife for a period of _____ months, regardless of the reasons, and it was the case that he cannot commit to it or be obligated to it.	_____	_____
2	If the husband refuses his wife her conjugal rights for a period of _____ months without a religiously acceptable excuse.	_____	_____
3	Due to direct or indirect abuse by the husband to a point the wife cannot continue in the marriage.	_____	_____
4	If the husband is afflicted with an illness which may cause risk to the wife.	_____	_____
5	If the husband loses his mental capacity (becomes insane) in cases where there is no automatic right of annulment.	_____	_____
6	If the husband becomes sterile or it is obvious during the marriage that he is, which would render it impossible to produce children. This rule will apply only if there are no children already born to the couple.	_____	_____
7	If the husband is imprisoned for a period that is considered unbearable for the wife.	_____	_____
8	Any type of negative addiction by the husband which makes the family life difficult to continue and unbearable for the wife	_____	_____
9	If the husband's whereabouts remain unknown for a period of one year and upon verification and notification.	_____	_____
10	If the husband takes another wife without the consent of the present wife.	_____	_____

Сви традиционални правници се слажу да се не могу додати одредбе које су у супротности са основним захтевима брака или забрањују оно што је законом дозвољено.

Неки амерички муслимански парови потписују основне исламске брачне уговоре који само наводе махр, неки укључују низ одредби, а други имају само грађански уговор.

Временски период између просидбе, веридбе, церемоније склапања брачног уговора и свадбе може бити неколико минута, дана, месеци или година. Предбрачно саветовање од стране имама и других лидера заједнице је растући тренд. Уобичајена питања која се истражују укључују:<sup>104</sup>

- ⇒ Пол,
- ⇒ Односе,
- ⇒ Ширу породицу,
- ⇒ Родитељство,
- ⇒ Слободне активности,
- ⇒ Финансије,
- ⇒ Управљање конфликтима,
- ⇒ Непородичне односе,
- ⇒ Дружење,
- ⇒ Романсу,
- ⇒ Изражавање понашања,
- ⇒ Насиље у породици,
- ⇒ Здравље и родитељство.

Исламске брачне уговоре обично склапају имама и вође заједница, уз растућу потражњу за слављеницама. Ставови према породичном животу и родним улогама у свакој муслиманској породици варирају, и, као што је тачно за друге Американце, на њих утиче култура домова у којима су одгајани. Као и свака породица, породице америчких муслимана доживљавају сукобе, а извори сукоба укључују финансије, родитељство, насиље у породици и неверство. Водећи фактори који доприносе разводу међу америчким муслиманима укључују родне улоге и ауторитет, односе са породицом, транснационалне бракове, финансије, родитељство, разлике у верским обичајима, неверство и насиље у породици. Професионално брачно саветовање је у порасту за америчке муслиманске

---

<sup>104</sup> Alkhateeb, Maha. (2012). Islamic Marriage Contracts: A Resource Guide for Legal Professionals, Advocates, Imams, and Communities. Peaceful Families Project, Asian & Pacific Islander Institute on Domestic Violence, and Battered Women's Justice Project.

парове који доживљавају сукоб. Када пар осети да је исцрпио могуће алтернативе, ако би и даље радије да раскине брак, могу се обратити имаму, адвокату, угледном вођи заједнице или комбинацији било чега од овога.

Када се обрете појединцима који се суочавају са насиљем у породици ради саветовања, имама са искуством у породичном насиљу ће се побринути да супруга буде безбедна пре него што наставе, упутиће жртве терапеутима ако немају искуства у саветовању и повезаће их са доступним приватним и јавним ресурсима. .

Постоји растући тренд америчких муслиманских учењака који промовишу грађански развод као валидан начин истовременог развода исламског брака. Једноставан дуг са обећањем да ћете платити суму након развода. Ако је регистрован у страниј јурисдикцији, очекивање да ће бити предмет закона о имовини и разводу брака у њиховој земљи порекла Махр је последица тога да им Махр допуњује друге законске обавезе између супружника. Решава махр и све одредбе супруга и даље има право на наследство, заједничку имовину, правичну расподелу имовине и алиментацију. Индивидуално власништво над имовином не подлеже правичној расподели. Потпуно обелодањивање и правни савет нису потребни јер се не „ценкају о потраживањима у вези са имовином неизвесне вредности”. Очекивање да ће бити подвргнут закону америчке државе Финансијски споразум се узима у обзир за уговор, замењује друге законске обавезе између супружника. Решава махр и све одредбе уместо наслеђа, заједничка имовина, правична расподела имовине и алиментације. Брачна и друштвена имовина омогућава правичну расподелу. Потпуно и поштено детаљно финансијско објављивање зараде и имовине, правне саветнике.

#### **7.4 Јеврејски брачни уговор**

Према јеврејском закону, брак је усмени, а не писани уговор који се склапа верском церемонијом.' Непосредно пре церемоније, млада и младожења потписују документ познат као кетуба („писање“).“ Кетуба је обично написана на арамејском или хебрејском и може, али не мора да буде преведена на енглески. Иако се кетуба јавно чита у ресторану На церемонији венчања, већина публике, укључујући и пар који је у браку, генерално не разуме шта слуша, пошто се кетуба обично остави непреведена.' Кетуба је стандардни документ, који традиционално потписују два сведока, након чега се даје жени у њено власништво. Разлог што писани документ припада искључиво супрузи, а не брачном пару,



јесте да је његова сврха била да обесхрабри мужа од вршења своје једностране и безусловне моћи да се разведе од своје жене.' Како би заштитиле жене од насумичних отпуштања, власти су инсистирале на формалном брачном уговору, кетуби, у којем се муж слаже да ће својој жени исплатити унапред одређену суму новца у случају развода. Власти су се надале да ће развод је скуп, кетуба би промовисала брачну стабилност.

Дакле, за развој института брака у јеврејском праву се каже да је директно повезан са континуираним унапређењем статуса, слободе и достојанства жена.' Кетуба сама по себи не остварује брак. Напротив, она утврђује обавезе мужа према својој жени. У кетуби, муж пристаје да обезбеди основне ствари као што су храна, одећа и сексуални однос за своју жену. Кетуба такође предвиђа износ новца који муж, односно његова имовина, мора платити жени не само по разводу брака већ и по његовој смрти. Међутим, муж заузврат има право да користи имовину коју његова жена унесе у брак, да користи њену зараду током брака и да буде наследник њеног имања ако умре пре њега. Текст кетубе је остао непромењен у свим битним аспектима од средњег века.<sup>105</sup>

Када јеврејски пар потпише кетубу на дан свог венчања, они се имплицитно слажу да ће њихов брак бити регулисан јеврејским законом поред грађанског закона државе њиховог брака. Иако велика већина парова не разуме садржај кетубе, схватају симболички значај њихових потписа на документу. Сматра се да јеврејски закон води њихов брак током њиховог живота или док се не догоди несрећа развода. Сходно томе, обе стране се имплицитно слажу да се придржавају верског поступка за развод брака како би раскинули свој брак према јеврејском закону и омогућили им обоје да се поново венчају у оквиру вере. У овом коментару се жестоко тврди да је грађанско спровођење поступка у бракоразводним парницама исправно, иако је неприкладно подржавати кетубу као правно обавезујући уговор. Без обзира на то што је поступак добијања артикулисан у савременој адаптацији конзервативне кетубе, првобитни захтев за добијање након развода брака налази се у Тори, и стога није услов заснован на уговору. Напротив, чин давања и примања добити је заповест која своје порекло има у најстаријем књижевном делу и која је ојачана

---

<sup>105</sup> Jodi M. Solovy, Civil Enforcement of Jewish Marriage and Divorce: Constitutional Accommodation of a Religious Mandate, 45 DePaul L. Rev. 493 (1996) Available at: <https://via.library.depaul.edu/law-review/vol45/iss2/7>

трајном и јединственом културом и правном традицијом. То што би судови требало да пронађу начине да не спроводе такав мандат била би велика парада правде.

## 8. ЗАКЉУЧАК

У време велике нестабилности бракова, као одраз опште цивилизацијске динамике и несигурности, брачни уговори представљају легитимно обезбеђење за случај неповољног тока ствари. Брачним уговором се један или оба супружника обезбеђују у случају спора, а разлози за то могу бити материјалне, али и психолошке природе. Након неколико деценија паузе, институт брачног уговора поново је са успехом нашао место и у нашем правном систему. Није случајно да се то догодило управо након промене друштвеног уређења у нашем друштву, реформи свих области нашег живота, али и након увођења тржишне привреде.

Логика наведених процеса налази да се и у брачно-имовинским односима афирмише аутономија воље супружника, односно слобода уговарања, без наметања законског имовинског режима као једино могућег. Ипак, и поред свега реченог, брачни уговор још увек није у правој мери заживео у Републици Србији, за шта се наводе различити разлози, а свакако преовлађујући јесте онај да смо ми и даље изразито патријархално друштво. Породични закон Републике Србије даје право супружницима да закључе брачни уговор којим могу уредити имовинска питања у свом браку или ванбрачној заједници.

Овај уговор искључује законску претпоставку да је имовина стечана у браку радом заједничка имовина супружника. Брачни уговор може обухватити и постојећу и будућу имовину супружника. У случају евентуалног развода брака корист од брачног уговора је вишеструка, а пре свега се избегава дуготрајни спор и судски трошкови. Може бити закључен и пре склапања брака, али нема препреке да се закључи и након склапања брака. Овај уговор могу склопити и ванбрачни партнери, јер је ванбрачна заједница у српском праву изједначена са брачном. Брачни уговор закључен пре склапања брака има дејство једино ако се склопи, јер је његова сврха противна неостварењу.

Изузетак је, горе поменуто, заснивање ванбрачне заједнице као трајније заједнице живота мушкарца и жене где се не тражи да је брак закључен, већ само постојање такве заједнице живот. Брачни уговор не могу склопити лица код којих постоје неодложне брачне сметње прописане Породичним законом попут лица која су већ у другом браку, која су неспособна за расуђивање, лица истог пола итд. Брачни уговор мења законски утврђен режим имовине и ствара нов режим имовинско-правних односа супружника.

## Сажетак

Брачни уговор представља институт новијег датума. У српско породично законодавство уведен је Породичним законом из 2005. године. Брачни уговор се дефинише као свечани уговор који закључују супружници, тј. будући супружници, како би уредили своје имовинско-правне односе на темељу властитих жеља и интереса, одступајући, на тај начин, од законског имовинског режима.

По правној природи, брачни уговор је акцесоран правни посао, прозводи правна дејства искључиво закључењем брака и важи док исти траје. Поред тога, то је свечани, именован, факултативан и комутативан уговор. Њиме се постиже правна сигурност супружника, односно, будућих супружника.

Институт брачног уговора води порекло још из римског права, те се тако сматра да су његове претече мираз и предбрачни поклон.

У упоредном праву је, такође, приметно да су супружници слободни да своје имовинско-правне односе уреде закључивањем брачног уговора.

У пракси се бележи мали број брачних уговора. Иако је у последњих пар година нешто већи број закључених брачних уговора, овај институт још увек није заживео на нашим просторима.

**Кључне речи:** брачни законски имовински режими, уговорни имовински режими, брачни уговор и упоредно право.

## Summary and keywords

### Contractual regulation of property relations in marriage

The marriage contract is a more recent institute. It was introduced into Serbian family legislation by the 2005 Family Law. A marriage contract is defined as a solemn contract concluded by the spouses, ie, future spouses, in order to regulate their property-legal relations on the basis of their own wishes and interests, deviating, thus, from the legal property regime.

By its legal nature, a marriage contract is an accessory legal business, it produces legal actions exclusively by concluding a marriage and is valid for duration of the marriage.

In addition, it is a solemn, named, optional and commutative contract, provides the legal security of the spouses or of future spouses.

The institute of marriage contract has its origins in Roman law, so it is considered that its predecessors are dowry and premarital gift.

In corporate law, it is also noticeable that spouses are free to regulate their property and legal relations by concluding a marriage contract.

In practice, a small number of marriage contracts are recorded. Although, the number of concluding marriage contract has increased somewhat in the last few years, this institute has not yet come to life in our region.

**Keywords:** marital legal property regimes, contractual property regimes, marriage contract and comparative law.

## ЛИТЕРАТУРА

- Alkhateeb, Maha. (2012). Islamic Marriage Contracts: A Resource Guide for Legal Professionals, Advocates, Imams, and Communities. Peaceful Families Project, Asian & Pacific Islander Institute on Domestic Violence, and Battered Women's Justice Project;
- Boele Woelki, K., Braat, B., Curry, - Summer, I. (Eds), 2003., European Family, Law in Action;
- Б., Пајтић, *Брачни имовински уговор*, Нови Сад, 2005;
- Б., Петровић, „Грађанска кодификација“, Зборник радова презентованих на научном скупу одржаном на Правном факултету у Нишу, 2003.;
- Бранислава Крњић, Адвокатска канцеларија, преузето са „[www.advokatbeograd.net](http://www.advokatbeograd.net)“
- Brauneder, W.: Freiheit des Vertragsinhalts und Tupenbindng im Eheguterrecht, in: Zs.F. Rechtsvergleichun, Wien, 1974, str.436. – „Брачни уговори се морају ради пуноважности закључити у виду нотаријалног акта“;
- Г. Ковачек – Станић, „Породично право“, Нови Сад, 2005.;
- З. Поњавић, Научна конференција, Новине у породичном законодавству, Ниш 2006, стр.171
- И., Мајсторовић, „Новина хрватског обитељског права“, Правни факултет у Загребу, 2005.;
- Jauernig, Schleschtriem, Stumer, Teichmann, Vollkommmer, Burgerliches Gesetz S. Auflage, С.Н., Beck, Munchen, 1997, str.1246;
- Јовић, О., „Брак или ванбрачна заједница – Право избора“;
- Jodi M. Solovy, Civil Enforcement of Jewish Marriage and Divorce: Constitutional Accommodation of a Religious Mandate, 45 DePaul L. Rev. 493 (1996) Available at: <https://via.library.depau.edu/law-review/vol45/iss2/7>;
- Klang, Gschnityer, „Kommentar zum ABGB“, V том, Staatsdruckerei, Wien, 1954.;
- Марко Младеновић, Слободан Панов, „Породично право“, Београд, 2003., *Правни живот 10/2006.*;
- М., Драшкић, „Породично право и права детета“, Београд, 2016.;
- Милошевић, М., „Римско право“, Београд, 2005.;
- Morin and Morin, „La reforme des regimes matrimoniaux II“, Ed.I., Paris, 1967.;
- Обрад Станојевић, „Римско право“, Београд, 2003.;
- О., Станојевић, М., Орлић, „Стварно право“, Београд;
- О., Heard, R., Strieber, R. Orsinger, „Characteriyation of Marital Property“;
- Поњавић З. (2007). „Породично право“, Крагујевац, Правни факултет;
- Правни живот, Београд, 10/2006;

- Р. Ковачевић – Куштримовић, М. Лазић, „Грађанско и стварно право“, 2004., Ниш;
- Sakoulas, Code civil Hellenique II edition, traduit par Mamopoulos Pierre, Athenes, 1981.;
- Салма Жеф, „Облигационо право“, Правни факултет у Новом Саду, 2007.;
- Сворцан, С., „Имовински односи супружника према Породичном закону Републике Србије“, Научна конференција: „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу;
- Szladits, K., „Magya maganjog – Csaladjog“, Grill Karoly, Budapest, 1940.;
- С., Панов, „Породично право“, Београд, 2010.;
- С., Панов, „О заједничкој својини у браку“, 1999.;
- Српски грађански законик; преузето са [https://www.harmonius.org/sr/pravni-izvori/jugoistocna-evropa/privatno-pravo/srbija/Srpski\\_gradjanski\\_zakonik\\_1844.pdf](https://www.harmonius.org/sr/pravni-izvori/jugoistocna-evropa/privatno-pravo/srbija/Srpski_gradjanski_zakonik_1844.pdf)
- Станимировић, Б., 2006., „Најстарији облик римског брака“, *Зборник Матице српске за класичне студије*“; Goody, J., 1990., „The oriental, The Ancient and the Primitive: Systems of Marriage and the Family in the Pre-ndustrial Societes of Eurasia.“, Cambridge University Press;
- Tellegen – Coupers, O.,E., „A short history of Roman law. Psyshology Press“, 1993;
- Цвејић- Јанчић, О., Брак – стање у прошлости и изазови будућности, *Правни живот* 10/2006., стр.12.;
- Цвејић – Јанчић, Олга, „Реформа породичног права Србије“, Гласник Адвокатске коморе Војводине, Нови Сад, 2000.;
- „Csaladjog“, Novissima Kiado, Budapest, 2001., као и Koros Andras, „Hayassagi vagyonogi szerzodes“, К.К. Орас, 1997.;
- Csiky, O., Filo, E., Janos Panonius Tudomany Egyetem, АЖК, Песч, 1999., стр.96.;
- Csiky Otto, Filo Erika, „Magyar csadadjog I“, iz 1998. Godine, i „Csaladjog II“, iz 1999., Janos Panonius Tudomany Eguetem, АЖК, Песч;

## ***ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА***

- Закон о ауторским и сродним правима, „Службени лист СЦГ, бр. 61/2004“;
  - Закон о играма на срећу;
  - Закон о јавном бележништву;
  - Закон о запошљавању и осигурању за случај незапослености, Службени гласник Републике Србије, бр. 71/2003 и 83/2004 – др. закон;
  - Закон о облигационим односима Републике Србије
  - Немачки грађански законик;
  - Општи аустријски грађански законик;
- 
- Породични закон Руске федерације, 1995.;
  - Породични закон– Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др.закон и 6/2015;

## ***ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ***

- <http://www.besplatnopravnepomoc.rs>
- <http://www.via.library.depaul.edu/law-review/vol45/iss2/7>
- <http://www.imam-us.org>
- <http://www.harmonius.org>
- [https://www.harmonius.org/sr/pravni-izvori/jugoistocna-evropa/privatno-pravo/srbija/Srpski\\_gradjanski\\_zakonik\\_1844.pdf](https://www.harmonius.org/sr/pravni-izvori/jugoistocna-evropa/privatno-pravo/srbija/Srpski_gradjanski_zakonik_1844.pdf)
- <http://academia.edu>
- <https://bwjp.org>



## **Биографија студента**

Александра Нешић рођена је 10. Фебруара 1989. године у Зајечару. Основну и средњу школу завршила је са одличним успехом у родном граду Зајечару. Правни факултет у Нишу уписала је школске 2008. године. Дипломирала је на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду 2015. године. Од 2016. године ради на Аеродрому Константин Велики у Нишу, као агент продаје авио-карата.

2020. године уписује мастер студије на Правном факултету у Нишу, на општем смеру ужој грађанско-правној области. Познаје рад на рачунару (MS Office, Excell, MS Access, MS Power Point, MS Publisher, Internet). Говори енглески језик.

---